

ISSN 2457-8428
ISSN-L 2457-8428

REVISTA EDUCATIA AZI

[Despre Revista](#)
[Colegiul Redactional](#)
[Arhiva Revistei](#)
[Numarul Curent](#)
[Anul I](#)
[Apel articole](#)
[Indexari](#)

Dragoș Huțuleac

hutuleacd@yahoo.com

Universitatea „Ștefan cel Mare” - Suceava

Viorel Dănaș

viorel.danacu@yahoo.com

Marea Lojă Națională a României

- Lojă de Ritualistică Comparată și Cercetări Masonice

Despre educația masonică și societatea contemporană. Despre Dumnezeu și spiritualitatea inițiativă românească...

(Interviu cu Viorel Dănaș Marele Maestru a Marii Loji Naționale a României -Lojă de Ritualistică Comparată și Cercetări Masonice)

Rezumat:

Îl cunosc pe domnul Viorel Dănaș, Marele Maestru al Marii Loji Naționale a României - Lojă de Ritualistică Comparată și Cercetări Masonice, din 2010. Întâmplarea a făcut ca ulterior să ne apropiem mai mult și împreună să colaborăm la o carte apărută sub semnătura amândurora în 2011, intitulată „Despre un alt Mihail Sadoveanu – gânduri scrise și nerostite despre o carte cu simboluri ezoterice”. Iata-ne acum, după 4 ani, încercând să aducem mai multă lumină asupra problemelor ridicate de masonerie în societatea contemporană, dar mai cu seamă despre rostul ei educațional în lumea actuală și rolul pe care îl are în promovarea spiritualității românești autohtone.

Dragoș Huțuleac: - Încercați, va rog, să sintetizați în câteva cuvinte activitatea Dm. masonică, insistând pe ceea ce va determinat să intrați în această societate și mai cu seamă, dacă ați găsit în masonerie ceea ce ați cautat.

Viorel Dănaș: - Am intrat în masonerie, în primul rând pentru că nu am fost angajat sau obligat cu nimic față de nimeni, am simțit după 1989, că sunt un om liber, iar masoneria de care nu auzisem până atunci, a fost un subiect care a devenit din ce în ce mai captivant, pe măsura ce mi s-a și explicat de către mentorul meu, care m-a și propus la inițiere. Esențial pentru mine este că am fost un norocos să pot fi ucenicul Fr. Nicu Filip, Primul Mare Maestru ales după 1989, de la care am învățat enorm de multe lucruri, practic de la el am învățat masoneria în toată splendoarea ei, inițiativă, ritualică metafizică, ezoterică, spirituală, regulată, tradițională ș.m.d.

Am fost invitat de Fr. Nicu Filip, bătrân fiind, având nevoie de susținere, la foarte multe întâlniri masonice, ritualice, sau întâlniri cu alte personalități din țară și din străinătate, la cel mai înalt nivel, unele au ramă emblematică, unice și secrete.

Astfel am învățat cum să vorbesc și să mă comport față de semenii mei, ca un inițiat, pentru că martor fiind față de veteranii masoneriei, plesuivii cum îmi place să le zic, am cunoscut foarte mult și din trecutul masoneriei, dar și din ce trebuie să facă masoneria pentru România și pentru români, înțelegând astfel cum să acționez eu ca inițiat.

Am parcurs toate gradele masonice ale Ritului Scotian Antic și Acceptat de la gradul de ucenic până la gradul 33 în care am fost inițiat de Supremul Consiliu al Franței.

Am fost mai multe mandate Venerabil de Lojă, fapt care mi-a permis să fiu integrat total în viața de Lojă, care este unitatea fundamentală a masoneriei, singurul loc unde intri în contact direct cu actul sacru al fiecărei inițieri, înțelegi și trăiești toate momentele speciale inițiatice care te ajută să devii un alt fel de om, mai bun, mai inteligent. Pentru mine, ritualul masonic, este coloana vertebrală care susține întreg Ordinul masonic, de aceea fiecare inițiat trebuie să acorde o atenție deosebită ritualului, ritual care din păcate astăzi, mulți nu îl mai practică.

Am avut și răspunderi administrative la nivel de Mare Lojă, fiind Mare Trezorerier Adjunct la nivel național al Marii Loji Naționale din România, care mi-a arătat alte necunoscute, o experiență care mi-a provocat la un moment dat chiar o revolta interioară.

Astfel ca împreună cu Fr. Nicu Filip, am contestat pentru prima dată corupția din masoneria română, în 13-14 aprilie 2002, la Brașov, în momentul când Guvernul României de atunci, făcea apel la toate instituțiile statului să facă front comun împotriva acestui flagel care din păcate ciunteste zilnic sute și mii de suflete, fiind sangele care iriga terorismul astăzi în întreaga lume.

La Brașov, în acel Convent Extraordinar în stare de urgență, convocat regulat de Fr. Nicu Filip, au fost prezente 16 Loji regulate provenite din Marea Lojă Națională din România, am fost ales să instalez regulat și constituțional Marele Maestru, Nicu Filip, transferându-mi toate prerogativele masonice regulate, permise regulat la 24 ianuarie 1993, la Casa Vernescu, Sala Oglinzilor, de la Marele Maestru al Marelui Orient al Italiei, Fr. Giuliano di Bernardo.

În 31 aprilie 2002, a fost înființată Marea Lojă Națională din România – Lojă de Ritualistică Comparată și Cercetări Masonice, pe care o conduc în prezent.

Deoarece au fost atacuri de toate felurile cu amenințări chiar asupra familiei mele și a lui Nicu Filip, datorită cutremurului de grad maxim din masoneria română, prin demascarea corupției din interior, un semn puternic în toată lumea masonică românească și internațională, același lucru se întâmplase cu un an mai înainte și în Franța, Nicu Filip a fost nevoit să contracareze loviturile, astfel că am înființat în 16 iunie 2002, (atenționez cititorul, deci ulterior înființări Marea Lojă Națională din România – Lojă de Ritualistică Comparată și Cercetări Masonice), Marea Lojă Națională A României (atenție s-a

schimbat „DIN ”cu „A” Romaniei) , cu o rezonanta simbolica pe care multi nici azi nu au descifrat-o simbolic . Am avut infiintate practic in 2002 aceste doua ONG-uri . Cu toate ca initial am lucrat ca Loja de Ritualistica Comparata si Cercetari Masonice , vazand ca nu suntem lasati in pace , a trebuit sa lucrăm si in numele celui de-al doilea ONG infiintat si anume Marea Loja Nationala A Romaniei , unde am fost Mare Maestru doua mandate a cate 4 ani , din 2002 pana in 2010 .

In acesti 8 ani am reusit pe langa activitatea initiatica personala de care nu m-am desprins nici o clipa , conducand si Loja Athenaeum , inca de la infiintarea ei , din 09. 09.1999 , sa pun in aplicare impreuna cu Nicu Filip , un nou Program Masonic de Regenerare a Masoneriei Romane , a unei masonerii curate , eliminand tot ceea ce a insemnat in primul rand accesarea in masonerie a celor care doreau sa-si ascunda un trecut contestat , sub masca onorabilitatii Ordinului .

De aici a si inceput conflictul , deoarece am deranjat foarte multi oameni care in perioada comunista au fost exact cei care au oprit masoneria asa cum am vazut in dosarele de pana in 1989 , de la C.N.S.A.S. (Consiliul National de Studiere a Arhivelor Securitatii) , iar dupa 1989 , s-au infiltrat in masonerie devenind marii Venerabili de Loji , invatandu-ne masonerie pe noi cei mai tineri . Acesti oameni , comunisti , securisti , etc. care au fost oameni bine pregatiti si care si-au facut temele foarte bine , deci cu calitati incontestabile , au un singur defect pentru care in opinia mea si a mai multora nu pot fi initiati niciodata deoarece nu vibreaza , sunt goi spiritual pe dinauntru , cunosc masoneria foarte bine , o mananca precum untul pe paine dimineata , dar repet nu vibreaza si asta pentru un singur motiv ca au fost 45 de ani obligat sa fie atei , ori prima intrebare care este eliminatorie inainte de a fi initiat , este tocmai aceea: daca crezi in Dumnezeu. Daca spui nu , nu esti initiat niciodata .

O sa-mi spuna toti , dar chiar toti ca dupa 1989 au devenit profund credinciosi. E posibil , dar constructia spirituala , crezul omului in Dumnezeu s-a schimbat enorm. Vedeti astazi in lume s-au produs mutatii extraordinare de la cele de exemplu din genomul uman si pana chiar la cele ale relatiei om –sacru , astfel ca nu se mai poate concepe , gandi si actiona cu aceleasi dioptrii de acum sute de ani si astazi . Acesti oameni care pot fi bunicii , parintii multor tineri de azi trebuie sa nu se supere , sa intelega ca nu mai pot fi in prima linie nici in masonerie , asa cum din pacate dupa 1989 au facut in mai toate domeniile , trebuie sa se retraga .

Programul masonic de la Brasov pus in aplicare a prevazut unele schimbari radicale si anume :

- Scaderea taxelor de initiere pe care le mentinem si azi , fiind pur simbolice , avand astfel posibilitatea sa fie initiati si cei din domeniul bugetarilor , din clasa de mijloc mai clar spus si nu doar cei cu bani foarte multi asa cum se practica in alte Mari Loji chiar si azi , facand o masonerie pentru bani si interese de grup , afaceri etc. deviind de la drumul initiatic masonic ;
- Consacrarea de Loji nu numai la orase , ci si la sate , deoarece exista in satele romanesti un potential uman spiritual nealterat , un patrimoniu cultural traditional care inca mai exista , am infiintat o astfel de Loja la Hobita , satul unde s-a nascut titanul Sculpturii universale , Constantin Brancusi , o Loja model astazi pentru toti
- Eliminarea festivismului , agapelor fraternelor pompoase care se faceau inainte si se mai fac si azi din pacate in alte Marii Loji , care se fac cu cheltuieli mari , mai ales acum cand lumea este saraca , fara locuri de munca si amarata ;
- Cunoasterea istoriei masoneriei romane si universale prin cercetarea arhivelor masonice pe care le-am recuperat dupa 1989 din cvarii institutiilor din tara si din strainatate ;
- Elaborarea unei strategii de dezvoltare , de fixare a unei directii , pentru o masonerie nationala si romaneasca ;
- Organizarea unui Muzeu masonic , a unei Biblioteci masonice (pentru ca datorita acestora suntem singurii din Romania care suntem si membrii AMMLA) , editarea revistei „Cuvant Masonic” si a altor carti masonice de circuit intern dar si pentru neinitiati .
- Organizarea de Conferinte masonice publice in toata tara , Seri Culturale Europene construirea de monumente in tara ex. Monumentul Candela de la Alba Iulia , ridicat in memoria lui Horea , martir si deopotrivă erou si frate initiat intr-o Loja din Viena .
- Cunoasterea prin comparatie si a istoriei altor rituri masonice , fiind Loji de Ritualistica Comparata si Cercetari Masonice ;
- Promovarea unei masonerii de fundament crestin ortodox , a unei masonerii romanesti , pentru romani si pe intelesul romanilor , deoarece suntem o tara preponderent crestin ortodoxa chiar daca masoneria nu face religie in Loja , iar la initiere nu se tine cont de religia careia ii apartii , dar patrimoniul nostru spiritual ne obliga la a nu lasa ascunse depozitele noastre ancestrale spirituale pe care nici o alta tara din lume nu le are , lucru confirmat si de Sanctitatea Sa , Sfantul Parinte Papa Ioan Paul al Doilea , in Romania fiind in vizita , cand a zis , ca se afla cu adevarat in Gradina Maicii Domnului , a rostit un Adevar si inca cateva modificari ale Constitutiei masonice , care devenise pana in 2002 foarte stufoasa , iar Nicu Filip , a simplificat-o asa cum se votase in 1993 la Alba Iulia in timpul mandatului sau , practic prima Constitutie masonica dupa 1989 .

Am semnat pentru prima data dupa 1989 , iata abia in 2002 , Tratatul de Amicitie si Recunoastere Reciproca cu Marea Loja A Frantei , un moment istoric extraordinar , deoarece Marea Loja A Frantei este cea care a gazduit masoneria romana in exil sub conducerea lui Marcel Schapira , in cei 45 de ani de comunism .

Aici am cunoscut frati romani , francezi , am trait experiente unice , este locul unde am intrat in contact cu masoneria traditionala , cu sute de ani de experiente si lucrare initiatica curata din intreaga lume .

Am fost ajutat si sustinut apoi de fratii de la Marea Loja a Frantei sa ader in 2004 la Confederatia Marilor Loji Unite ale Europei(Grand Loge Unie d’Europe) , semnand Tratatul si Marea Carta Alba Masonica Europeana , fapt intamplat cu un an inainte ca Romania sa devina membru al Uniunii Europene , Presedintele G.L.U.D.E. fiind un consilier al Presedintelui Frantei , Jacques Chirac .

Din acest moment s-au deschis portile unei mari colaborari cu toate Marile Loji din lume care aveau recunoasterea Marii Loji a Frantei , astfel ca am incheiat peste 100 de Tratamente de Amicitie si Recunoastere , Romania fiind astfel prezenta la toate reuniunile masonice pe tot globul , la care am participat de fiecare data .

In paralel am lucrat in Loja de Ritualistica Comparata si Cercetari Masonice ideea initiala , pe care Nicu Filip a lansat-o la Brasov in 2002 , astfel ca am impletit permanent activitatea initiatica masonica cu cea de studiu si cercetare masonica astfel ca , in 2005 am infiintat Centrul Regional de Studii Francmasonice Paris Bucuresti , care a devenit imediat membru A.M.M.L.A. (Asociatia Muzeelor , Bibliotecilor , Librariilor si Arhivelor masonice cu sediul la Bruxelles). In 2006 la Bucuresti am gazduit lucrările Consiliului Coordonator A.M.M.L.A. , realizand pentru prima data o expozitie masonica cu colectia masonica a Academiei Romane in premiera la care s-au adaugat colectiile masonice personale a mea si a lui Horia Nestorescu Balcesti si o a doua expozitie masonica la Muzeul National de Istorie a Romaniei din Bucuresti , aratand membrilor A.M.M.L.A. ca avem o istorie si o traditie a masoneriei romane foarte de veche .

Sigur sunt multe momente deosebite care le-am facut intr-un an, cat in zece! Am lucrat zi si noapte continuu. A veam un elan extraordinar si varsta si-a spus numele, un Mare Maestru la 33 de ani , poate cel mai tanar , Nicu Filip care m-a secondat extraordinar in toate imprejurarile , astfel ca aceste lucruri care tin si de implicatiile masonice diplomatice directe si concrete pe care le-am avut in relatiile Romaniei in Europa si in lume , vor fi prezentate in volumul 2 al cartii mele. Pana in prezent nu m-am ocupat decat de studiul masoneriei de la infiintarea masoneriei in Romania si pana in 1989 prezentate in primul Volum, care apare in cateva zile din tipografie .

La intrebarea daca am gasit in masonerie ceea ce am cautat , da am gasit , chiar mai mult decat credeam , dar a insemnat un sacrificiu enorm de timp , implicare , chiar si fata de familie , care aici am un regret ca poate trebuia sa fiu mult mai aproape de copii mei cand erau mai mici in primii ani de viata , fiind mai mult langa sotie , dar totul este bine. Am recuperat acum, cat am avut posibilitatea, incat totul sa fie bine .

Masoneria in primul rand m-a invatat sa cunosc oamenii , care din pacate sunt cu foarte multe fete , multi au intrat in masonerie dar masoneria nu a intrat in ei. Calaresc un cal de lemn foarte multi , lipseste vibratia de care va vorbeam mai inainte . Nicu Filip intreat ce este , raspundea : geambas de oameni . In al doilea rand am patruns in tainele initiatice pe care nu le inveti la nici o scoala , facultate in timpul vietii , astfel ca poti sa cunosti si sa intelegi descifrând lumea simbolurilor , lucruri noi din universul care ne inconjoara , continuu .

In al treilea rand , contactele , socializarea cu frati de oriunde din lume , experientele unice pe care le-am avut de exemplu in Gabon , São Paulo(Brazilia) , Grecia , etc. mi-au schimbat mult modul de perceptie , gandire si actiune .

Da, masoneria ma schimba zilnic cu fiecare rasarit de Soare, zilnic invatam ceva , zilnic ne initiem. Stiti, initierea este ceva care odata inceputa nu o mai poti opri niciodata. Sfanta Biblie , una din cele trei mari lumini ale francmasoneriei , este cartea de capatai care ma face sa descifrez permanent multe necunoscute pe care le aveam inainte de a fi initiat , repet totul se vede la Lumina care se naste din Adevar .

In concluzie , promovez de cativa ani , prin Programul de Regenerare a masoneriei din cadrul Marii Loji Nationale a Romaniei –Loja de Ritualistica Comparata si Cercetari Masonice al carui Mare Maestru sunt in prezent , construirea unei masonerii romanesti o masonerie pentru romani si o masonerie pe intelesul romanilor , o masonerie spirituala , traditionala , morala si spirituala , o masonerie constructiva operativa .

Dragoș Huțuleac: - *Conduceți de câțiva ani o Lojă de Ritualistică Comparată și Cercetări Masonice. Spuneți-ne vă rog cum a apărut aceasta, care este scopul ei și rolul pe care îl joacă Centrul de Cercetări Francmasonice Paris-București în cadrul acesteia?*

Viorel Dănașcu: - Da! Din 24 ianuarie 2002 am reorganizat si aprins focurile, cum spunem noi, la mai multe Loji de Ritualistica Comparata si Cercetari Masonice , pe intreg teritoriul Romaniei . Deoarece in 2010 am predat stafeta de Mare Maestru la Marea Loja Nationala a Romaniei, pe care am condus-o asa cum am mai spus timp de 8 ani de zile , apoi am continuat munca pe santierul masonic la cererea mai multor frati din mai multe Loji care au preocupari in domeniul cercetarii istoriei masoneriei , impreuna binenteles si cu participarea membrilor Centrului Regional de Studii Francmasonice Paris Bucuresti, al căru membru esti si tu.

Cum a aparut aceasta MARE LOJA NATIONALA A ROMANIEI-Loja de Ritualistica Comparata si Cercetari Masonice, v-am spus mai inainte. Ea a fost ideea initiala in 2002 , fiind primul ONG infiintat la 31 aprilie 2002 , apoi si-a continuat activitatea , iata azi mult mai intensa , deoarece in toata perioada din 2002 si pana in prezent eu am recuperat arhive masonice de peste tot din lume pe unde am fost . Este esentiala activitatea fratilor in cercetarea documentelor masonice din mai multe motive si anume : pot iesi la iveala aspecte din istoria masoneriei asa cum au fost ele si nu cum au fost prezentate ele pana acum de catre unii istorici sau autori de lucrari masonice ; pot fi preluate ideile si actiunile bune pe care masoneria le-a mai avut candva ; fratii pot cunoaste adevarurile care pot sa le ofere o intelegere superioara a tainelor masoneriei ; aceasta munca poate forma noi maestri care sa poata apoi prezenta public istoria francmasoneriei pentru a ridica suspiciunea si reaua vointa ; munca de cercetare naste o cunoastere mai aprofundata a masoneriei ceea ce cred ca abia de aici incolo se poate vorbi de o angajare solida a respectivului initiat pe drumul initiatice pe care s-a angajat odata cu actul sacru al initierii in masonerie .

MAREA LOJA NATIONALA A ROMANIEI-Loja de Ritualistica Comparata si Cercetari Masonice , are un program si o strategie precum si o proclamatie catre tara care pot fi vizualizate pe siteul oficial si anume : www.masonerie.com

Centrul Regional de Studii Francmasonice Paris-București , este un ONG separat de MAREA LOJA NATIONALA A ROMANIEI-Loja de Ritualistica Comparata si Cercetari Masonice , dar care se completeaza prin faptul ca aici sunt membrii si initiati si neinitiati , barbati si femei , tineri , varstnici , cu taxe de inscriere inexistente , se autofinanteaza din sponsorizari , donatii si binenteles cei care doresc sa contribuie o pot face legal din punct de vedere financiar contabil .

Centrul Regional de Studii Francmasonice Paris-București , s-a nascut tot din dorinta de a orienta viitorii candidati la initiere , care venind aici ca intr-o anticamera , sa aiba accesul la informare , sa cunoasca atat cat se poate despre masonerie , pentru ca atunci cand hotarasc sa se initieze sa fie in deplina cunoastinta de cauza . Este mai corect sa-i spui omului dinainte ce face pe drumul initiatice dupa initiere decat sa intre si apoi sa plece deoarece nu s-a regasit si nu ii place . De exemplu trebuie sa stie ca sunt mai multe Mari Loji , ca unele sunt mixte , altele feminine , altele practica un ritual , celelalte alt ritual s.a.m.d. astfel ca omul informat corect sa poata alege optional unde s-ar regasi cel mai bine , unde i s-ar potrivi cel mai bine , astfel se elimina initierea la gramada , la voia intamplarii cu esecurile stiute . Denumirea de – regionala - am dat-o deoarece initial am zis – european - dar a aparut legislatia care interzicea folosirea acestui nume si atunci am zis – regional- ; am zis Paris-Bucuresti , deoarece relatiile noastre cele mai stabile la avem cu Marea Loja a Frantei de la care am invatat masonerie . Centrul Regional de Studii Francmasonice Paris-București are scopul de cercetare ca si MAREA LOJA NATIONALA A ROMANIEI-Loja de Ritualistica Comparata si Cercetari Masonice, astfel ca am gandit acest proiect asemenea unui vultur cu doua aripi reprezentate de cele doua ONG-uri , care fac sa propulseze intr-o singura directie, un singur piept: Romania . Activitatile Centrului Regional de Studii Francmasonice Paris-București , pot fi cunoscute pe siteul www.cuvantmasonic.ro , pentru a nu dezvoltat acum si aici , ocupandu-va spatiul . Impreuna se cauta o cunoastere cat mai veridica a istoriei tuturor Ordinilor initiatice care au existat vreodata pe teritoriul Romaniei . Recent in cadrul Centrului Regional de Studii Francmasonice Paris-București , am organizat o Loja Feminina de Ritualistica Comparata si Cercetari Masonice care sa le de-a dreptul la cunoasterea initiatice si femeilor avand in vedere ca si ele au drepturi egale cu ale noastre , masoneria feminina fiind foarte veche si foarte dezvoltata in lumea intreaga .

Dragoș Huțuleac: - *Este evident pentru toată lumea că Masoneria în sine, nu este altceva decât o școală de formare. Ne puteți spune care sunt principiile sale de bază și dacă este posibilă extinderea lor (a principiilor respective), la educația de masă? Practic, cum credeți că pot schimba masonii lumea în bine și cum vine masoneria în întâmpinarea provocărilor morale ale societății contemporane?*

Viorel Dănașcu: - Masoneria astazi poate juca un rol extraordinar daca ar exista si initiati. Spun aceasta deoarece este fals ca masoneria este formata din elite , toti vad prin aceasta ca poti sa gasesti in Loja un ministru , un presedinte , un patron etc. Fals! Cuvantul elita insemna, in conceptie masonica, a fi alesul. Ajungem astfel la zicala biblica - multi chemati putini alesi. Vorbeam mai sus de credinta in Dumnezeu si de vibratie , de aceea afirm ca nu toti sunt cei care pot merge pe drumul initiatice . Principiile masoneriei sunt cunoscute deja nu trebuie eu sa le mai enumar din nou , problema este cati le inteleg si cati si practica masoneria .

Masoneria este extraordinar de frumoasa daca o intelegi si o descoperi din aproape in aproape , simbolurile , ezoterismul , lumea aceasta iti ofera posibilitatea de a cunoaste mai bine intreg universul din care facem parte , autoperfectionarea continua , prin eliminarea a tot ce este rau , negativ din tine este o munca grea si cere sacrificii pentru un initiat , forma de comportament , de gandire si traire masonica se capata in timp pana la moarte , cresterea spirituala pe verticala , desprinderea de framantarile de pe orizontala cu problemele de zi cu zi care chinuesc multimele profane , este forma superioara la care poate

ajunge initiatul in drumul sau spre mantuire, spre desavarsire, Dumnezeu fiind omniprezent in toata opera initiatica, fiind Marele Creator al intreg Universului, de aceea noi il mai numim si Marele Arhitect al Universului. Initiatul trebuie sa evolueze prin prisma unor triade la Lumina carora totul trebuie sa masoare si sa cantareasca, cautand si cunoascand Adevarul care se naste din Lumina si anume cele trei mari Lumini ale francmasoneriei care sunt: Sfanta Biblie, Compasul si Echerul, sau triada, Libertate Egalitate Fraternitate, scrise cu litere de aur pe frontispiciul Templului Masonic. Nu am sa dezvolt acestea, deoarece mi-ar lua mult timp, pot fi gasite pe situl nostru www.masonerie.com.

Masonii pot schimba lumea, societatea, daca mai intai se schimba ei dupa initiere, daca ajung ei sa devina acei piloni indestructibili, pe care sa se poata sprijini societatea, daca fiecare devine un model prin comportamentul lui, conduita lor sa fie ireprosabila, astfel incat multumile profane sa se adune in jurul acestor modele ca in jurul unor Lampadofoare, masonilor li se mai spune si Fii Luminii, adica cei care imprastie Lumina, ori eu cred ca mai ales azi societatea trebuie asanata morala si masoneria o poate face daca isi doreste, iar nevoia de caractere, modele este foarte mare in toate domeniile. Deaceia eu am zis ca imi retrag sprijinul fata de institutiile fundamentale ale statului roman, pentru ca sunt corupte si politizate, atunci am fost sanctionat si blamat, dar iata ca dupa cativa ani, insusi Presedintele Romaniei, presa toata, o spun cu glas tare ca institutiile statului sunt corupte si politizate, deci au ajuns la vorba mea, au vazut si ei si e bine. Este inadmisibil ce se intampla azi, gradul de degradare, decaderea societatii, tineretul este total dezorientat si privat de orice sustinere si indemn la normalitate, este un haos general care probabil va culmina cu ceea ce vedem azi in multe colturi ale lumii, razboaie, varsari de sange s.m.d. sa speram ca nu va fi asa. Am retras sprijinul pentru ca trebuie sa stiti ca in anii trecuti am sprijinit mai ales in plan diplomatic in relatiile internationale foarte mult Romania, impreuna cu Nicu Filip, toate aceste documente oficiale vor fi prezentate in cartea volumul doi „*Francmasoneria, asa cum a fost*” la care lucrez in prezent. Deci am retras sprijinul pentru ca mi-am dat deama ca nu am in primul rand eu oamenii initiati foarte bine pregatiti si care sa iasa la rampa si sa combata haosul care exista, insemna sa ies cu acesti initiati care abia se formeaza azi si asa cu mare greutate si sa-i arunc in gura rechinilor care i-ar fi devorat imediat, nu vedeti ce haite s-au facut, nu este usor de luptat impotriva acestei caracatite.

Masoneria astazi nu are o directie din pacate, calareste un cal de lemn de 20 de ani incoace, de aceea cuvantul ei nu este luat in seama de nimeni, pentru ca toti sunt la fel, masoneria este oglinda societatii. Asta am spus din 2002 de cand am demascat coruptia din masonerie, impreuna cu Nicu Filip si am deranjat de atunci mi-au facut numai cucuie in cap, dar nimeni nu a inteles nimic sau s-a inteles foarte bine dar stau toti si nimeni nu face nimic se complac, mai vezi din cand in cand cate o ceremonie la Palatul Parlamentului sau Athenaeum Roman si atat, adica festivism total, turism masonic, dezinformare, minciuni si pacaleli, in rest nimic constructiv, concret.

Eu cred ca intr-o buna zi masoneria va avea un cuvânt de spus, dar pana atunci trebuie sa-si faca curatenia mai intai ea in propria ograda, sa-si formeze oamenii – model, care sa fie credibili si sa fie apoi ascultati apoi cu admiratie de catre toti romanii.

MAREA LOJA NATIONALA A ROMANIEI-Loja de Ritualistica Comparata si Cercetari Masonice si Centrul Regional de Studii Francmasonice Paris-Bucuresti, vor depune toate eforturile in a gasi solutii si a forma astfel de modele atat de necesare pentru viitorul Romaniei, dar este nevoie de timp si munca.

Dragos Huțuleac: - Cum explicați reticiența societății vis-à-vis de Masonerie, precum și unele etichete nu tocmai respectabile atribuite ei și ce soluții oferiți acestei situații?

Viorel Dănaclu: - Reticiența societății este corectă și justificată, se datorează tot noua masonilor și datorită celor 45 de ani de informație în acest domeniu, de aceea munca de cercetare cunoaștere a istoriei este foarte necesară acum. Etichetările sunt făcute datorită greselilor mari pe care însăși masoneria le-a făcut cu voce sau fără de voce în acești 24 de ani de zile, sigur ca sunt răspunzători mai mulți masoni, de haosul și degradarea acestei instituții cândva foarte respectate, numai ca vedeți și aici ca și în societatea profană, puterea banului dictează, corupția fiind infiltrată ca o caracatită peste tot.

Soluția este una sa ne adunăm cu toții sub un singur deziderat și anume sa facem o masonerie românească, o masonerie pentru romani și o masonerie pe înțelesul romanilor. Consider un declin vizibil și acceptat de însăși marile cancelarii masonice ale lumii, al masoneriei, vedeți Conferințele astea mondiale care se tot tin, când în România cum a fost anul acesta, s.a.m.d. s-au transformat într-un turism masonic, pline de festivism și câteva probleme legate de coexistența tuturor la nivel mondial iar în rest nimic. Trebuie știut ca masoneria mondială este într-un declin extraordinar, ca acele bosolii au luat răzna, mai sunt cativa ani pana in 2017 cand se implinesc 300 de ani de la Anderson, care în realitate ce a fost un pastor protestant care a rescris în cheie masonica vechile constitutii masonice, de atunci a început scandalul între catolici, protestanți, ortodocși etc. Acest moment total nefast, Anderson a fost timp de 300 de ani un mar al discordiei, cine este recunoscut de Marea Loja Unită a Angliei este regulat cine nu este irregular, este fals, masoneria a apărut mult mai înainte de Anderson și masoneria este proclamată întru Gloria Marelui Arhitect al Universului, adică Dumnezeu și nu a venit Dumnezeu pe pamant înca și a spus voi aveți dreptul sa va autoperfecționați și voi nu, voi aveți dreptul sa construiți întru numele meu și voi nu, e o blasfemie, o nebunie care trebuie sa apuna în 2017. Sper ca în 2017 sa fie schimbări radicale de optica, viziuni, atitudine, în sanul masoneriei mondiale și sper sa nu trecem peste acest moment care poate fi crucial în istoria masoneriei, fiind unul al festivismului, declarațiilor pompoase și mincinoase, al agapelor fratere extravagante, baluri masonice, etc, în vreme ce oamenii mor de foame, boli și saracie.

Soluția este ca masoneria română sa devina națională, sa fie o legatură totală cu credința noastră stramosească care ne-a tinut uniti de mii de ani, ortodoxismul sa fie cuvântul de trecere, sa scoatem la lumina valorile noastre dinainte de daci, sa ascultăm în Loja nu numai muzica de Mozart, dar în primul rând de George Enescu, Ciprian Porumbescu, sa-l dam exemplu pe Hiram, de model al conștiinței și verticalității care a preferat moartea decat sa divulge secretele gradului de maestru, dar sa-l dam exemplu și pe Sfântul Constantin Brancoveanu, al nostru, care mai vertical ca el nu a fost altul, a preferat moartea prin decapitare decat sa tradaze religia ortodoxa și sa perveteasca în alta religie, impreuna cu cei 4 fii ai sai si sfinctnicul, sa vorbim de Mesterul Manole, de Eminescu, masonul fara sort, cel mai complet initiat în arta universală cum spunea Nicolae Iorga s.m.d.

Sa-i facem cunoscuti pe ai nostri, Zamolxe, nu se zice nimic în ritualurile noastre, exista Loji de Sfântul Andrei, ori Apostolul Andrei este Patronul spiritual al Romaniei eu credeam ca acestea trebuiau sa ia o amploare extraordinară după 1989, ori noi am început cu Scotianismul, cu muzica scotiana, cu *Uze! Uze! Uze!* cum se mai zice prin ritualuri, indepartandu-ne mult, enorm, de țara noastră, de izvorul nostru cultural, tradițional și spiritual. Asta este soluția, redesteptarea și regenerarea masoneriei pe un profil identitar național românesc.

Dragos Huțuleac: - Pe final, va rog să transmiteți un gând de suflet tuturor cititorilor noștri.

Viorel Dănaclu: - Cititorii trebuie sa stie ca masoneria este foarte frumoasă și binefacătoare omului și minții sale, ca nu exista 2 francmasonerii, eu cunosc o singura masonerie, ca e loc sub Soare pentru toti, iar pe cerul Romaniei nu exista decat trei culori, rosu galben si albastru.

Transmit tuturor cititorilor multumirile mele ca au avut răbdarea să cunoască mesajul meu, sperand ca generațiile tinere și cei mai buni romani și patrioți sunt în asentimentul meu și îi aștept sa mi se alature pentru a scoate țara din mocirla în care se afla.

Dumnezeu sa ne ajute!

Viorel Dănaclu 33

Mare Maestru

MAREA LOJA NATIONALA A ROMANIEI-

Loja de Ritualistica Comparata si Cercetari Masonice

Presedinte

Centrul Regional de Studii Francmasonice Paris-Bucuresti

Silvia Comanac (Munteanu)
 silvia_comanac@yahoo.com
 Universitatea "Ștefan cel Mare" - Suceava

TENTAȚIA NARCISICĂ ÎN PO(I)ETICA LUI MIRCEA CĂRTĂRESCU

Abstract:

The current study is intended to approach the prose of the postmodernist/1980s writer Mircea Cărtărescu from the complex perspective of psychoanalysis. Our purpose is to attempt a reconfiguration of the relation author-work/writing, based on the fact that Mircea Cărtărescu's fiction is a constant metamorphosis of the inner world of the "dazzling" creator, always striving for the light of the "Whole"/"Absolute". The psychoanalytic concept of narcissism can be perceived here as the natural cause of the permanent need for creation, which Mircea Cărtărescu himself constantly claims to be subdued to. Thus conceived/ interpreted as an act of narcissism the writing/fiction becomes a mirror-creation in which the figures of the characters are reflected - as mere "glass crocks" of Mircea Cărtărescu's self. By "confounding"/"misjudging" in this mirror the reality and the fictional world, we are finally able to reconstruct the author's identity from the image reflected and captured by his characters.

Key words: double, mirror-creation, narcissism, reflection, splitting.

1. Introducere

Scriitor postmodernist pentru care scrisul înseamnă o posibilitate de comunicare a ființei lăuntrice, Mircea Cărtărescu operează în realizarea po(i)etică a imaginarului și discursului său românesc cu metafora textual simbolică a Totului, prin care se detașează de contingent și re-construiește un univers nou, întrețesut ca o pânză de păianjen, cu semnificații nelimitate. Însuși autorul s-a văzut obligat să vină în întâmpinarea lectorului, oferindu-i trei chei interpretative (cele trei *motto*-uri din volumul *Totul*) cu care să descopere trei feluri distincte de a se revela ale totalității: **cosmic** („Totul se află în toate părțile, fiecare lucru este în toate lucrurile, soarele e în toate stelele, și fiecare stea e toate stelele și soarele”, Plotin), **filosofic** („Totu-i pe lume frumos, neasemuit de frumos pentru că-i adevărat”, Dostoievski) și **psihologic** („A suferit totul, însă într-o singură clipă desăvârșită”, Kafka). O altă posibilă interpretare ar fi cea psihanalitică: putem cunoaște într-adevăr *Totul* despre o ființă numai atunci când avem acces la sufletul său; iar calea de acces nu este alta decât inconștientul, în care s-au adăpostit și sălășluisec în stare latentă visele, dorințele, actele ratate: „procedeele psihanalitice [...] întreprind reconstrucția personalității” (Săhleanu; Popescu – Sibiu 1972: 133).

Creatorul pornește dinlăuntrul ființei, se confesează pe măsură ce scrie, trăind și re-trăind o existență subordonată nevoii de a se împlini prin creație, asemenea păianjenului care își țese pânza din esența propriului corp. Astfel, instanța auctorială se oglindește în ipostazele actoriale, insuflându-le dorința de autocontemplare. Din această perspectivă, metodologia cercetării s-a îndreptat către metoda psihanalitică de investigare focalizată pe resorturile lăuntrice creatoare și către metoda psihocritică pentru a demonstra, prin suprapunerea textelor în proză scrise de Mircea Cărtărescu, obsesia scindării prin percepția Dublului sau a Celuilalt.

Se cuvine a menționa premisa acestei lucrări, care se vrea a fi un demers inovator în receptarea scriiturii cărtăresciene: o incursiune comprehensivă a inconștientului personal și reconfigurarea raportului autor-operă, căci actul ficțional metamorfozează lumea interioară a creatorului ei *orbitor*, însetat de lumina *Totului*. Conceptul psihanalitic de narcissism poate fi privit în cazul lui Mircea Cărtărescu drept o cauză inconștientă a nevoii de creație, pe care scriitorul o mărturisese neconștient. Interpretată ca act de narcissism, opera autorului este o creație-oglină în care își admiră chipul personajele – *cioburi* ale eului cărtărescian. Identificând în oglindă realitatea cu lumea ficțiunii se poate configura identitatea autorului din imaginea reflectată și captată de către personajele sale.

2. Narcis - de la mit la psihanaliză

Termenul de „narcisism” își are originea în mitul grec al lui Narcis, care se îndrăgostește de propria sa imagine: Narcis, devenit floarea gingașă, (somm-moarte prin etimologie), frumos și singuratic, a stărnit iubirea zânei/nimfei Eco. Refuzată, aceasta s-a transformat în ecou și l-a blestemat să îndrăgească prima ființă pe care o va întâlni. Acesta va privi propria lui față, oglindită în fântâna din care i s-a răspuns prin mișcarea apei. Narcis a rămas pe loc și a devenit floare. Metaforica interpretare freudiană a acestui mit impune în domeniul psihanalizei sintagma *complexul lui Narcis* sau *narcisism*. În termeni psihanalitici, Narcis, atunci când se uită în apă și își contemplă imaginea, o privește ca pe un obiect, care îi reflectă propria sa interioritate. Din această perspectivă, se creează fantasma inconștientă despre un obiect iubit aflat în interiorul subiectului.

Complexul lui Narcis traversează teoriile psihanalitice și dirijează interpretarea de la funcția de alegere obiectală și teoria libidoului, propuse de Freud, până la ideea de instrăinare și de iubire a unei imagini utopice, susținută de Karen Horney. Incursiunea întreprinsă pe tărâmul psihanalizei relevă multiple interpretări, uneori contradictorii, ale narcisismului. Împrumutând termenul narcisism de la doctorul englez Havelock Ellis, Sigmund Freud îl explică în contextul teoriei sale în prelegerile *Pentru a introduce narcisismul* (1914) și *Teoria libidoului și narcisismul*. Este postulat ideea că narcisismul unei persoane exercită o atracție deosebită asupra celor care au abandonat propria dimensiune narcisică și se află în căutarea iubirii de obiect; așa se explică *farmecul* copilului, care „se bazează într-o bună parte pe narcisismul său, pe autosuficiența și inaccesibilitatea sa” (Freud 2010: 53). Freud consideră că punctul cel mai delicat al sistemului narcisic îl constituie nemurirea Eului, care a reacționat la agresiunile realității căutând refugiu în copil și, astfel, și-a recăpătat siguranța. Legat de narcisism, apare și orgoliul, atribuit nu numai al nevroticilor, ci și al oamenilor normali. Expresie a dimensiunii Eului, orgoliul este privit drept „dependență interioară de libidoul narcisic” (Ibidem: 63).

Revenind asupra teoriei narcisismului după 1920, Freud a analizat relația complexă dintre atitudinea narcisică (unde libidoul este retras și redirecționat spre Eu – un libido al Eului) și atitudinea în care

persoana și lucrurile exterioare sunt subscrise aceleiași sferă de interes. Acum se face și diferența conceptuală dintre narcisism și egoism: dacă egoismul presupune doar foloasele pentru individ, narcisismul implică și satisfacția sa libidinală. „Narcisismul este completarea libidinală a egoismului” (Ibidem: 463).

Strâns legat de narcisism, stadiul oglinzii reprezintă un punct de referință în teoriile lui Jacques Lacan. Stadiul oglinzii prezintă formarea Eului prin procesul de identificare: eul apare ca rezultat al identificării cu imaginea proprie reflectată. Încă de la vârsta de șase luni, când sistemul vizual este mai dezvoltat decât coordonarea mișcărilor corporale, copilul percepe imaginea propriului corp ca întreg și de aceea trăiește sentimentul scindării între imagine și nepuțința coordonării, care-i creează imaginea unui trup real fragmentat și provoacă o stare agresivă între subiect și imagine. Pentru a pune capăt acestei stări agresive, subiectul se identifică cu imaginea, determinând un sentiment de satisfacție totală: dominația. Dimensiunea simbolică a stadiului oglinzii face trimitere la imaginea Celuilalt, căci după asumarea imaginii sale ca proprie, copilul întoarce capul înspre adultul de lângă el – Celălalt, pentru a-i confirma noua imagine.

Interpretarea lui Karen Horney pornește de la definiția narcisismului dată de Gregory Zilboorg, pentru care narcisismul

„nu înseamnă numai egoism sau egocentrism, cum se presupune; el denotă de fapt acea stare mentală, acea atitudine spontană a individului în care acesta se alege exclusiv pe sine ca obiect al dragostei. Nu-i vorba de faptul că nu-i iubește sau că îi urăște pe ceilalți și dorește totul numai pentru sine, ci de faptul că sufletește se iubește pe el însuși și că este peste tot în căutarea unei oglinzi în care să se admire și să-și curteze propria imagine” (Horney 1995: 83).

Esența conceptului de narcisism constă în supraevaluarea Eului propriu, ce își construiește o viziune utopică despre sine; se impune astfel definirea sa ca „autoinflație psihică” (Ibidem: 84), care favorizează stimularea unor valori mai mari decât cele existente în realitate și se manifestă prin două tendințe: a se considera exagerat de important și a reclama din partea celorlalți o admirație nejustificată. Deși inseparabile ca prezență, cele două tendințe domină uneori cu o intensitate diferită, pregnantă fiind la o anumită persoană doar una dintre ele.

Spre deosebire de vocile anterioare, Karen Horney conchide că narcisismul reprezintă expresia înstrăinării de sine, nicidecum a iubirii, deoarece „o persoană se agață de iluzii cu privire la sine din cauză că, și în măsura în care, s-a pierdut pe sine” (Ibidem: 90). Pe de altă parte, tendințele narcisice sunt dominante în societatea contemporană, pentru că oamenii au devenit incapabili de a avea sentimente nobile, precum prietenia și iubirea, exteriorizând în schimb egocentrismul și tendința de supraevaluare. Autoarea insistă asupra faptului că „aceste trăsături narcisice tipice nu se întâlnesc nicidecum numai la persoanele incapacitate de nevroze” (Ibidem: 83).

3. Creatorul și oglinda fermecată

Cum afirmă Karen Horney, narcisismul pare a marca opțiunea omului postmodern de a eluda realitatea contingentului, care i se înfățișează ca un spațiu al tenebelor și-i acutizează anxietatea. Câteva trăsături ale postmodernismului, preluate de la criticul Ihab Hassan, sunt citate de Mircea Cărtărescu în *Postmodernismul românesc* și vin în sprijinul ideii promovate în psihanaliză: *indeterminarea* – pierderea încrederii în valorile absolute; *lipsa de sine* – în opere apare deconstrucția în subiect, acesta însuși fiind o ficțiune, o manifestare a unor false euri; *construcționismul* – o consecință a perspectivismului postmodern este pierderea tot mai accentuată a sentimentului realității, al timpului și a istoriei (lumea devine ficțiune).

Imaginea narcisică reunește ceea ce a fost separat, reanimând structura perfectă și sugerând frumusețea deplină dezvoltată celui care (se) contemplă. Din această perspectivă, narcisismul trebuie interpretat ca o sursă libidinală a lumii obiective, re-creată și sublimată prin creație. Saltul de la dimensiunea obiectivă la cea estetică îl realizează creatorul, un alt Narcis ce privește fascinat propria creație.

Spațiu al inversiunii, oglinda reflectă deopotrivă „sărășnetele vieții de zi cu zi, pasiuni și refuzări” (Melchior-Bonnet 2000: 276), de aceea individul are în fața ochilor o figură străină, necunoscută, care îl înspăimântă în jocul reflexiilor prin multiple stranietăți. Deoarece oglinda nu poate fi obiectivă, ființa umană descoperă în imaginea reflectată dorința, imagini ascunse și o alteritate ciudată, toate întrupate din spectacolul reflexiei. Pentru creator, opera devine oglinda în care reflexia re-configurază spectacolul realității într-un univers nou creat și, prin ea, dorințele artistului capătă libertatea de a se exprima, pentru că omului nu-i mai este teamă de cenzura realului. Opera–oglină desemnează chiar actul de a scrie, căci scrisul transgresează barierele realului și reflectă interioritatea creatorului. Privită între vis și real, opera–oglină joacă un rol de mediere între Eul autorului și Celălalt, Eul fictiv care trăiește în universul imaginar al creației.

Autoanalizându-și Eul scindat, Mircea Cărtărescu își conține opera ca pe o „oglină de alteritate” (Ibidem: 284) în care multiplele Eu-ri întrupate de personajele sale sunt reflexii ale Eului său, garantându-i unitatea indestructibilă a ființei și posibilitatea de a se salva de nebunie sau moarte. Scriitura sa reprezintă un autentic voiaj în profunzimile psihicului, dar trebuie să evităm capcana suprapunerii între autor și personaje, între Eul personal al autorului și Eu-rile personajelor create, suprapunere neingăduită nici de reflexia în oglinda propriu-zisă: „În duplicare se strecoară o neasemănare și poate chiar o duplicitate” (Ibidem).

În opera–oglină apare o lume insolită, re-creată din cioburile Eului scindat și captate de personajele ce au prins viață prin prisma imaginației sau chiar a visului. Pentru Mircea Cărtărescu, narcisismul este un puternic vector al imaginației creatoare și, totodată, un agent al iluziei, amenințator pentru integritatea Eului. Din inadecvarea omului și a lumii exterioare a rezultat un Eu *spart* în multiple *cioburi*, salvate de la dezintegrare prin creație. Fiecare personaj este articulat pe scheletul Eului scindat al creatorului ca urmare a ființării sale intramundane. Universul re-creat în conformitate cu propriile aspirații ale Eului profund transmite lectorului trăiri trecute, acțiunea destinului – sub semnul misterului pentru om sau fugacitatea fericirii terestre.

3.1. Personajul – un Eu narcisiac

Atlasul imaginarului cărtărescian este simbolic și trimite mereu către piste ale unui dualism radical de tip adolescentin. Personajul-narator/Narcis din romanul *Travesti* refuză distracția comună, lipsită de spiritualitate a colegilor săi/ iubirea nimfei și preferă să se izoleze/ usuce autoadmirându-se, scriind un singur roman-fluviu în care să poată cuprinde Totul, dar cu aceeași obsesie a lui Narcis:

„Mă obișnuisem cu gândul că nu putea exista pentru mine decât un singur viitor [...] scriind un roman nesfârșit și ilizibil, [...] dar în care ar fi fost Totul, tot adevărul despre existență și inexistență, întreaga lume cu toate detaliile ei și cu sensul ei hidos. Reveria în care, pe atunci, mă vedeam scriitorul total, hipergeneral, demolatorul cosmosului pentru a-l înlocui cu o carte, era coloana vertebrală a vieții mele...” (Cărtărescu 2002: 7).

Nuvela *Gemenii* certifică poetica imaginarului cărtărescian concentrată pe motivul dublului și, implicit, al oglinzii. În noaptea de Anul Nou, plimbându-se pe lacul înghețat, un spațiu plin de mister și tenebre, Andrei – instanță a Eului creator – percepe brusc o senzație de durere, care-l îndeamnă să privească prin oglinda gheții; acum vede imaginea copilului înghețat, cât și reflectarea dublului, ambele ipostaze ale Eului personajului din perioade diferite de timp. Durerea resimțită de personaj este sugerată de simbolul gheții, ce semnifică „stagnarea, lipsa căldurii inimii, absența unui sentiment vivificator” (Evseev 2001: 235) și sugerează, în context, fragilitatea și falsitatea imaginii reflectate. Imaginea Celuilalt e doar o proiecție utopică, iluzorie, „unde nu există nici început, nici sfârșit, iar moartea și viața se anulează reciproc” (Ibidem).

Un alt personaj proiectat de Mircea Cărtărescu este Mendebilul, un personaj care are geniu, singurul în stare ca prin elanul său dionisiac și magia cuvântului să transgreseze limitele impuse de vârstă și să instituie o nouă *lume* în aceea a copilăriei, bazată pe alte valori decât cea a jocului. Mendebilul pare a fi o proiecție a Eului ideal, căci el reușește să-i vrăjească pe copii cu poveștile sale și să devină un adevărat

lider spiritual: „I-am înconjurat pe băiat și l-am ascultat povestind [...] Dar Mendebilul le umplea de înțeles și de farmec, nu știu cum, prin simpla sa prezență, prin voce și gesturi, lăsând la o parte că spusele lui, în sine, aveau ceva de altă lume” (Cărtărescu 1993: 79-82). Mendebilul instaurează o lume fascinantă, în care domnește Cuvântul, simbolul „luminii care lucește în întuneric” (Durand 1977: 190), subordonând Logosului ființele primare, dominate de instincte și aflate până atunci sub vraja unui ritual barbar. Copiii renunță din proprie inițiativă să joace Vrăjitoaca și să mai colinde subteranele, respectând regulile decalogului formulat de ei înșiși.

Personajul purtător de cuvânt al autorului este cel care scrie, ascultă, analizează, iar, uneori, la diferite grade de lectură, purtătorul de cuvânt al cititorului este *ciobul*, reflectând Eul profund al creatorului, obsedat a atinge lumina orbitoare a creatorului primordial pentru a re-construi cu rosturile sale lumea: „Visez la un creator care, prin arta lui, să ajungă cu adevărat [...] până la capătul spațiului și al timpului. Iar apoi să se substituie universului, să devină el însuși Lumea. Numai așa cred că un om, un artist, și-ar putea îndeplini menirea. Restul e literatură...” (Cărtărescu 2007: 517). Tentativa absolutului se reflectă în dorința de a parcurge în sens invers treptele devenirii până la esența arhetipală, transgresând limitele temporale și spațiale cu ajutorul Logosului.

Conștient de frânturile caleidoscopice ale alterității, personajul-narator din *Orbitor* are intuiția dublului, vizualizat prin proiecția imaginii de sine: „Trăim în două medii, așa cum un copac trăiește-n aer și-n pământ, crengile-i fiindu-i rădăcini aeriene, iar rădăcinile – crengi subterane” (Cărtărescu 2007: 1095). Cele două medii nu sunt altceva decât realitatea și imaginea ei reflectată în spațiul ficțiunii. Extrapolând sensul acestei fraze spre Eul profund, se ajunge la condiția creatorului și destinul operei sale: în timp ce ființa Creatorului va deveni o rădăcină subterană, opera sa va dăinui întru veșnicie. Numai creația este capabilă a asigura nemurirea mult visată de ființa umană, reușind să se sustragă efemerității. Trebuie remarcate aici sensibilitatea și vulnerabilitatea Eului profund, fracționat în cele două entități distincte: înafară și înăuntru. Întregul poate fi perceput în imaginea speculară configurată de scriitură.

O altă ipostază a eului proteiform este imaginea deformată, pe care naratorul încearcă s-o reflecte în oglindă, schimonosindu-se în diferite poziții, apoi contemplând metamorfozarea sub povara altei interogații adresate Eului profund: „mă-ntrebam cum ar fi fost să mă fi născut nu om, ci insectă sau plantă, să fi trăit fără să-mi dau seama de viața mea” (Ibidem: 26). Nemulțumit de întâlnirea cu străinul din oglindă, personajul trăiește tentația re-integrării într-un alt regn. Autocontemplarea presupune conștientizare, de aici rezultând dramatismul ipostazelor de a se privi și a fi privit din mai multe unghiuri, fiecare dezvoltându-i *un altul* pe care nu-l poate identifica; tragismul condiției umane rezidă din faptul că omul își dă seama de finitudinea și divizarea sa, dar se află în imposibilitatea de a acționa.

Oglinda cărtăresciană este expresia reflectării imaginii primare a ființei, esență a individului/autorului sau a reflectatului/personajului: „M-am întors cu spatele la oglindă și m-am privit peste umăr. Vertebrelle mi se străvedeau” (Ibidem). Simbolul vertebrelor poate sugera imaginea arhetipală a purității veșnice, dobândite prin moarte, singura cale a individului de a accede la eternitate și la absolut. Viziunea speculară devine favorabilă unei imagini speculative prin care pare a se conecta la esența imuabilă a Universului.

Motivul recurent *orbitor* se află în relație directă cu percepția reflectării în oglindă a soarelui sau a imaginii apei, răsfrângându-se asupra obiectelor sau ființelor ca o fantasmă atotcuprinzătoare. În încercarea de a re-compune imaginea Eului profund, fiecare personaj pare un gropar al Eului ideal fisurat: „tipam împreună, mă zvârcoleam împreună, în micul meu craniu cu oasele moi urletul se colora într-un galben orbitor, apocaliptic, pulsatil...” (Ibidem: 253). Veșnic vinovat și hărțuit de imaginea Celuilalt, emblemă a falsității, Eul real se revoltă și dă glas strigătului tragic al celui văduvit de puterea unificatoare a conștiinței.

O altă ipostază a alterității po(i)etice este cea proiectată retrospectiv, a copilului Mircea, care și-a anticipat unitatea privindu-se în oglinda chipului mamei sale, imagine reiterată ori de câte ori simte nevoia de a fi sigur de unitatea ființei sale: „ne apropiam tâmpile, privindu-ne-n ochi până ce din șase ochi făceam unul singur, căprui și apos, plin de dragoste și compasiune” (Cărtărescu 2012: 40). Scindat, Eul își simte mereu Dublul și geamănul „Am crescut ochi în ochi cu Victor. Fratele meu a crescut ochi în ochi cu mine” (Ibidem: 38) ca făcând parte din ființa sa, iar această unitate desăvârșită este mediata de privirea în oglinda sufletului mamei sale.

3.2. Un dialog cu Celălalt

Pentru Eul diaristului claritatea oglinzii este pusă la îndoială, pentru că imaginea reflectată are contururile puternic îngroșate, asemenea unei măști. Această oglindă nemiloasă face ca Eul să se descopere *un altul*, rigid, cinic, agresiv, dezumanizat: „în oglinda liftului aveam ieri ochi neiertători, în formă de fante înguste, întunecate, ca date cu rimel și buze de idol. Mușchii obrazului împietriți, pielea cheratinizată, păr lung, nefiresc de negru. O mască a lipsei de speranță, impenetrabilă și absurdă” (Cărtărescu 2005: 412). Privind cu atenție acest chip întunecat recunoaște pe dublul său arhaic – diavolul, stăpânul dorințelor interzise, adânc ascunse de Eul ideal, dar proiectate în Celălalt.

Realitatea în care viețuiește scindează persoana lui Mircea Cărtărescu într-un Eul ideal animat de dorința de a atinge Totul și spectatorul său sceptic, ironic și mefient, puternic ancorat în contingent: „Mă adaptez rău vremurilor, nu mai fac față. Mă surprind încercând, prin diverse metode, să uit că exist. Povara teribilă de a fi M. C.” (Cărtărescu 2011: 566). Incapabil de a se adapta lumii, scriitorul se apleacă asupra creației sau a jurnalului intim cu scopul de a-și alunga teama de a se dezintegra și se re-descoperă în paginile scrise cu înfrigurare ca Eul multiplu și ireconciliabil.

Imaginea speculară a propriei ființe devine de nerecunoscut pentru Eul cărtărescian, luat prin surprindere de un dublu în permanență alături de el, ce ființează în el și-i fisurează integritatea conștiinței: „Nu mă recunosc nici ca imagine, în oglinzi. Parcă sunt altul[...] Dispersia ființei mele e acum totală și nu știu dacă există destulă masă critică pentru o readunare a acestei pulberi. Da, sunt praf și pulbere acum” (Cărtărescu 2005: 164). Miile de *cioburi* în care își simte proiectată imaginea reală justifică senzația de anxietate ce îi stăpânește ființa abisală.

Acest Narcis postmodern, contemplându-și propria imagine, se izbește de limitele impuse ființei umane, percepe dureros timpul distructiv asupra ființei sale, surprinde evidența dureroasă funciară a omului – alunecarea ireversibilă spre moarte: „E unu noaptea, ultima zi când mai am 53 de ani. În somn, azi noapte, eram disperat că viața trece, a și trecut. Și că urmează noaptea cea fără sfârșit. Urmează nimicul fără de margini, asemeni celui dinainte să mă nasc” (Ibidem: 569-570). Timpul este dușmanul invizibil al omului, care se frământă în zadar să-i încetinească ritmul scurgerii sale implacabile. Durerea se accentuează pe măsură ce individul realizează că nu a fost capabil să înfăptuiască mai mult și că finalul iminent îl va împiedica să-și desăvârșească opera. În oglinda-jurnal se reflectă reciproc zădărniciia lumii reale și gândirea melancolică a individului surprins de imaginea Celuilalt, îmbătrânit și exclus din categoria celor mai tineri. Povara timpului îi apasă greu spiritul, împiedicându-l să-și asume vârsta și, mai ales, imaginea din oglindă – cea a unui străin fără vreo legătură cu viața de până acum: e ca și cum ar juca un rol sau a privi pe un altul jucând rolul lui.

Alteori, imaginea Celuilalt nu-l înfricoșează, ci îi transmite un sentiment de siguranță și plenitudine, specifice omului matur, capabil a face față obstacolelor vieții:

„Probabil a te maturiza înseamnă să-ți dai seama că sînt în tine din ce în ce mai multe zone despre care, deși le știi cât se poate de bine – mai bine ca în adolescență – nu mai vrei să vorbești nici măcar cu tine însuși, nu le mai recunoști ca aparținându-ți, ci le consideri ca un fel de intruziuni ale celorlalți, ale lumii, în profunzimea persoanei tale” (Cărtărescu 2001: 390).

Pluralitatea vocilor străine și golurilor necunoscute pe care le descoperă în sine transformă interioritatea într-o arenă în care se înfruntă Eul matur și Ceilalți, intruși ce sfărâmă unitatea Eului abisal. Personajul-narator se dovedește a fi pe deplin conștient de vulnerabilitatea ființei sale, pe care și-o asumă, renunțând să mai lupte.

Individul matur a ales terapia scrisului ca modalitate de confruntare a acestor instanțe fragmentate, propunând un imaginar textual integrator care să dea viață fiecărui Eul.

3.3. Opera – „oglină de alteritate”

Exhibarea reușitelor pe plan editorial, adeseori deranjantă în viziunea criticilor literari, are tot o influență narcisică – răvna după prestigiu. Atunci când se află în impas creator, când simte că izvoarele

imaginației sale au secat, Mircea Cărtărescu privește retrospectiv și inventariază operele publicate anterior, unele cu un succes răsunător, pentru a-și satisface orgoliul de a fi scriitor:

„*Die Wiessenden* merge foarte bine în spațiul german, fără să fie acel «breakthrough» așteptat. Dar mi-a pus numele (cum spui: mi-a pus sângele) în circulație, mi-a înviorat puțin cariera. Am publicat și articole în *NZZ*, voi continua cu ele... La anul o să am *De ce iubim...* în Franța, Polonia și Germania și *Orbitor 3* în Suedia. Am refuzat o ofertă americană și sunt foarte mândru de asta. Plus ce mai apare: eseuri în Norvegia, poezii în Suedia, poate ceva și-n Italia...” (Cărtărescu 2012: 320).

Pentru o persoană narcisică, obținerea admirației ocupă un loc primordial, substituindu-se iubirii și prieteniei adevărate, care presupun obiectivitate și, uneori, o atitudine critică. Defectele și eșecurile sunt transformate într-un edificiu mareț pentru a-i deconcentra pe cei din jurul său. Egoismul sau setea de răzbumare sunt fie refutate – și atunci se manifestă într-o manieră deghizată, fie negate, ca și cum n-ar exista, pur și simplu. Termenul „autoinflație” nu este sinonim cu autoapreciere, diferența dintre cei doi termeni fiind de natură calitativă: dacă autoaprecierea are la bază calități pe care le posedă cu adevărat, autoinflația le inventează, nu numai pentru ceilalți, ci și pentru sine. Lipsa de inspirație este considerată de autor drept o consecință a trecerii ireparabile a timpului, adevăratul său dușman, care-l împiedică să mai scrie, ca-n tinerete, opere de o valoare incontestabilă, precum *Visul* sau *Levantul*. Simpla lor enumerare la finele fiecărui an nerodnic îl ajută să-și păstreze stima de sine.

Frazele autorului deconectează adeseori și-l determină pe lectorul specializat să se întrebe dacă autorul încearcă să manipuleze publicul-cititor sau ies la iveală tendințele sale narcisice – dorința de a fi iubit și evitarea celorlalți:

„Nimeni n-ar putea să-și imagineze singurătatea în care trăiesc. Nimeni n-ar crede că primesc un telefon la o lună o dată, doar pentru cine știe ce invitație [...] Că nu e nimeni, nimeni pe lume care să se gândească la faptul că sunt un autor (ca să nu mai vorbesc despre om) care trăiește, care-ar putea fi încă interesant, poate ar putea fi încă prețuit” (Cărtărescu 2011: 518).

Nu numai scriitorul, ci și omul suferă de singurătate, de înstrăinarea celorlalți față de el. Sunt pagini însă care relevă un alt adevăr: înstrăinarea autorului față de ceilalți, și, mai ales, față de critica literară, pe care scriitorul nu ezită să o acuze de mediocritate (neputința de a descifra mesajul textului), atunci când cronicile sunt nefavorabile. Verdictul său este radical și subiectiv atunci când resimte personal critica la adresa cărții. Totuși nu putem vorbi de autoinflație în cazul lui Mircea Cărtărescu, deoarece autorul nu inventează propria valoare. E mai degrabă autoapreciere, dublată de o tendință narcisică: dorința de a crea și a se (re)crea.

Asumându-și lucid condiția de scriitor, Mircea Cărtărescu problematizează raportul autor-realitate-operă/ficțiune pentru a facilita comprehensiunea simbolisticii sofisticate proprie scriiturii sale. Opera sa nu se raportează la o simplă imitare a aspectelor realității, nu țintește să inventeze un univers verosimil, populat de personaje creionate după chipul și asemănarea unor persoane reale, nu imaginează conflicte sau pasiuni, ci mizează pe elementul ludic și pe examinarea tărâmului lăuntric. Scriitorul renunță la tiparul clasic în favoarea acestui experiment reușit: jocul de-a scriitura sau jocul de-a creația, în care rolul primordial revine vizionarismului, capabil a concentra în cuvinte imaginile clar-obscurse izvorâte din halucinație-realitate-vis:

„S-ar putea crede că literatura este explorarea lumii, a societății, a tropicelor umane. În realitate, ea este explorarea creierului, a marelui portal. Iar asta nu-nseamnă gratuitate și ludic, dacă nu cumva ludicul e cea mai importantă activitate cerebrală [...] Căci trupul e un apendice al minții, iar lumea o extensie a trupului” (Ibidem: 368).

Pentru autor, scrisul nu e o pură gratuitate, ci un joc intelectual, care implică total ființa și universul într-un proces de esențializare a ideilor spiritului. Textul său capătă corporalitate din propria ființă, autorul reușind să pătrundă cât mai adânc în substraturile inconștiente pentru a scoate la iveală amintiri sau frânturi de imagini reflectate adeseori prin reprezentarea Celuilalt. Supus unui șir nesfârșit de dedublări, Eul abisal aspiră la integritate prin complexitatea scriiturii, în care cuvântul reunește viziunea cu intuiția și cunoașterea

Corespondența creație-jurnal se realizează printr-o imaginație debordantă, o sensibilitate profundă și un joc nesfârșit între real și imaginar. Deducem de aici sensul ontologic al universului ficțional recreat de scriitor.

Autorul nu-și poate recunoaște adevăratul chip decât în oglinda-operă, locul unde se reunește toate *cioburile* fisurate și reconstruiesc imaginea perfectă a *Totului* ființei abisale și mundane: „Aici, în scris (care-nseamnă și memorie, și imaginație, și vis, dar pentru mine înseamnă sensul vieții însăși) este planeta mea cu singurul aer respirabil” (Cărtărescu 2001: 522). Imaginea fărâmițată în zeci de personaje se unifică prin actul creației și îl lasă pe Creator/Narcis să se (auto)contemple în perfecțiunea operei sale, sugestie a unui nou început.

4. Concluzii

Pornind de la ipoteza că narcisismul poate fi privit în cazul lui Mircea Cărtărescu drept o cauză inconștientă a nevoii de creație, mărturisită frecvent în textele diaristice, am considerat-o un demers pertinent pentru a înțelege opera autorului ca o creație-oglină în care își admiră chipul personajele – *cioburi* ale eului cărtărescian.

Excursul incitant pe tărâmul scriiturii cărtăresciene, dar și al teoriilor psihanalitice despre narcisism ne-a ajutat să înțelegem modul cum funcționează tendințele narcisice și să distingem legătura existentă între inconștient, narcisism și conștiința autorului. Acest demers interpretativ s-a dovedit a fi o metodă eficientă de comprehensiune nu numai a operei lui Mircea Cărtărescu, ci și a mecanismelor lăuntrice ale autorului însuși. Interacțiunea dintre tendințele narcisice și conștiința creatoare generează obsesii, simboluri și motive recurente, ce deschid calea spre universul interior și exterior, facilitând accesul spre înțelegerea profundă a legăturii inextricabile dintre autor-lume-operă, dar și lector-operă-autor. Rolul esențial este jucat de creativitate, care suscită atât imaginația autorului, cât și pe cea a lectorului-interpret.

Se cuvine însă și un avertisment final: pericolul este de a cădea în plasa unei interpretări eronate, ce constă în punerea semnului egalității între realitatea psihică și realitatea materială; ele se constituie ca entități distincte și de aceea autorul nu trebuie considerat responsabil pentru tendințele narcisice deciptate în scriitura sa, care au rolul de a configura portretul unui autor obsedat de împlinirea prin Artă, de atingerea a perfecțiunii, a *Totului*. Ceea ce realizează Mircea Cărtărescu în creația sa este reprezentat de pulverizarea adevărului. Adevărului i se admite caracterul indispensabil și, în același timp, i se neagă justificarea, cu alte cuvinte, el devine o mărime fluctuantă, proprie ficțiunii.

Identificând în oglindă realitatea cu lumea ficțiunii se poate configura identitatea autorului din imaginea reflectată și captată de către personajele sale. Chiar dacă estompează stranietatea, jurnalul intim nu înlătură pluralitatea și devine ochiul reflexiei, veșnic fracționat între imaginar și real, între artă și viață. Dincolo de reveria jurnalului intim sau a scriiturii ficționale care interpretează sau re-compune realitatea, rămâne Eul autorului, care va ezita permanent între percepția sau proiecția propriei realități, între neputabilele imagini ale visului și realitatea vizibilă și va trăi obsedat de distorsiune. Privite în oglindă, *cioburile* re-configurează imaginea Eului ideal al creatorului lor *orbitor*, însetat de reflexia *Totului*.

Surse

Cărtărescu, Mircea, 2001, *Jurnal*, I, (1990-1997), București, Humanitas.
 Cărtărescu, Mircea, 2005, *Jurnal*, II, (1997-2003), București, Humanitas.
 Cărtărescu, Mircea, 2011, *Zen, Jurnal*, III (2004-2010), București, Humanitas.
 Cărtărescu, Mircea, 1993, *Nostalgia*, București, Humanitas.
 Cărtărescu, Mircea, 2012, *Ochiul căprui al dragostei noastre*, București, Humanitas.
 Cărtărescu, Mircea, 2007, *Orbitor*, București, vol. I-III, București, Humanitas.
 Cărtărescu, Mircea, 1994, *Travesti*, București, Humanitas.

Referințe

Durand, Gilbert, 2000, *Structurile antropologice ale imaginarului*, București, Editura Univers enciclopedic.
 Evseev, Ivan, 2001, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura Amarcord.
 Freud, Sigmund, 2010, *Psihologia inconștientului*, București, Editura Trei.
 Horney, Karen, 1995, *Direcții noi în psihanaliză*, Traducere, studiu introductiv și note de dr. Leonard Gavrilu, București, Editura Univers enciclopedic.
 Melchior-Bonnet, Sabine, 2000, *Istoria oglinzii*, Traducere de Luminița Brăileanu, București, Editura Univers.
 Săhleanu, Victor; I. Popescu-Sibiu, 1972, *Introducere critică în psihanaliză*, Cluj-Napoca, Editura Dacia.

Mircea Turculeț

mirceaturculet@yahoo.com

Universitatea „Ștefan cel Mare”-Suceava

Teorii ale globalizării

Motto: „, Nimic nu este mai important ca o idee al cărei timp a sosit”

Victor Hugo

Rezumat: *Trăim azi într-o lume aflată în continuă transformare. O lume caracterizată de procesul de globalizare. În acest text discută, despre cele mai importante definiții ale globalizării și ne prezentăm punctul de vedere cu privire la acest fenomen. Considerăm că globalizarea se referă la modelul politic și social al Americii de Nord și Europa de Vest. Dar acest proces dă naștere diferitor reacții în lume, unde diferite culturi și naționalități încearcă să reziste acestui fenomen impus. Din această cauză a apărut terorismul, pentru că este o modalitate de opunere în fața unei alte culturi.*

Cuvinte cheie: *globalizare, istorie, creștinism, islamism*

Este destul de greu a vorbi despre globalizare. Dificultatea construcției unui discurs pe această temă nu pornește de la lipsa cercetărilor în domeniu, ci din contră de la varietatea imensă a ideilor și explicațiilor existente la acest moment pe această temă. În plus termenul în sine de globalizare nu se poate acoperi aria de studiu a unui singur domeniu. Se vorbește de economie globală, de comunicare globală, iar mai nou chiar și de cultură globală.

Se pare că termenul de globalizare folosit în lumea anglo-saxonă este similar celui de mondializare folosit în limba franceză și reprezintă tema principală a discursurilor politice privind “noua ordine mondială”. El se impune pe la mijlocul anilor '90, perioada în care se configura o nouă ordine a economiei mondiale, a relațiilor internaționale prin eliminarea ideologiei comuniste care împânzise lumea.[1]

Primele definiții și sensuri date globalizării se leagă în primul rând de economie, dar nu numai. O primă definiție spune că termenul de globalizare desemnează ansamblul fenomenelor prin intermediul cărora viața fiecărui locuitor al planetei este legată, cel puțin în parte, de hotărârile luate în afara proprii țări și asupra cărora nu are nici un control.[2] Aparent simplistă această definiție este extrem de importantă pentru că impune două observații general valabile în ceea ce privește procesul de globalizare. Acesta nu are granițe, deci nu există un stat care să-l poată opri sau încetini. A doua observație care se impune este că aceste procese extrem de complexe al globalizării nu poate fi controlat de către individ. Din contra, se pare că însuși procesul de globalizare are tentative de control asupra individului prin introducerea de noi valori prin sincretismul cu cele vechi sau chiar prin înlocuirea acestora din urmă.

Globalizarea este după Anthony Giddens, un proces de intensificare al relațiilor sociale la nivel planetar, care leagă extrem de strâns localități îndepărtate, încât evenimente care au loc pe plan local sunt interpretate adesea prin comparație cu altele asemănătoare care au loc uneori la distanțe foarte mari.[3] Globalizarea înseamnă și o răspândire a informației la nivel planetar. Se strâng ajutoare umanitare în Statele Unite pentru a ajuta copiii din Africa aflați la zeci de mii de kilometri distanță, copii care pot fi văzuți simplu pe internet. Putem vedea războaie, lovituri de stat sau execuții ai unor foști lideri naționali în direct la televizor. Globalizarea presupune o interacțiune socială impersonală bazată pe dezvoltarea comunicațiilor, dar care are efect în manifestarea interesului individului pentru o anumită temă.

Un alt specialist în domeniu, George Soros, unul dintre cei mai bogați oameni ai lumii, vede globalizarea ca un proces mai ales economic: “prin acest termen voi înțelege dezvoltarea piețelor financiare globale, creșterea corporațiilor transnaționale și dominația lor crescândă asupra economiilor naționale. Consider că majoritatea problemelor pe care oamenii le asociază globalizării, incluzând pătrunderea valorilor de piață în acele domenii de care ele nu aparțin în mod tradițional, pot fi atribuite acestor fenomene. S-ar putea discuta totodată despre globalizarea informației și a culturii, despre răspândirea televiziunii, a internetului și a celorlalte forme de comunicare și mobilitatea crescută a comercializării ideilor.”[4] În accepțiunea lui Soros, globalizare înseamnă în primul rând dezvoltare economică, dezvoltare care influențează în mod direct comunicarea între indivizi, informația, dar și cultura. Totuși cele două definiții le lui Giddens și Soros nu țin cont de un fapt extrem de important. Mai bine de jumătate din populația planetei nu are acces în mod curent la televiziune sau la internet. Nu poți discuta despre transmiterea unor informații cu caracter global, atâta timp cât instrumentele privind realizarea acestui proces, lipsesc. Pentru Soros, globalizarea pare a se limita la un spațiu cultural în care există o anumită dezvoltare economică ce poate permite achiziționarea de mijloace de informare în masă. O altă definiție interesantă spune că globalizarea se referă la toate acele procese prin care popoarele lumii sunt încorporate într-o singură societate mondială, societatea globală.[5] Și din această definiție se dezvoltă mai multe concluzii. Societatea globală presupune existența unui guvern mondial, iar impunerea acestuia sau drumul spre nașterea unei asemenea instituții a dus la o explozie de teorii ale conspirației. Fiecare eveniment mondial este disecat și analizat prin prisma dorinței de a justifica existența sau consumarea unei alte etape spre realizarea noului guvern mondial.

Și chiar ținând cont de toate aceste opinii diverse ne simțim obligați să ne întoarcem înapoi pentru a pune aceeași întrebare: Ce este până la urmă globalizarea? Este greu de răspuns la această întrebare. Precum vedem într-un fel răspunde la ea un sociolog, în alt fel un economist sau un istoric. Totuși, cele câteva definiții luate în discuție aici ne permit să dezvoltăm o teorie proprie. Globalizarea în viziunea noastră este simplă: impunerea a unui model organizațional politico-economic. Este impunerea democrației și a capitalismului ca valori la nivel mondial. Aceste procese au apărut în Europa, au fost transportate de emigranții europeni în America și de aici s-au impus treptat, prin metode diferite în toată lumea. Să nu uităm că revoluția industrială și imperiile coloniale au impus aceste procese. La urma urmei la 1914, europenii controlau 95 la sută din suprafața terestră a planetei. Globalizarea nu este altceva decât impunerea modelului american și vest-european de democrație și economie la nivel mondial. Însă de ce considerăm acest model ca fiind singurul viabil, de moment ce există și alternative la el.

Una ar fi modelul chinez: o țară două sisteme. China nu este un stat democratic, dar este un stat deschis la capitalism. Dacă S.U.A și Anglia au nevoie de peste 5 decenii pentru a-și dubla venitul pe cap de locuitor, China are nevoie numai de 10. [6]

Putem concluziona de aici că impunerea acestor valori nasc în fiecare zonă a globului caracteristici specifice, ca în China de exemplu, care are un alt sistem politic, opus a ceea ce înseamnă democrație, dar care propagă capitalismul. Se poate totuși susține și ideea conform căreia capitalismul chinez este o metodă de supraviețuire adoptată de partidul unic din această țară. Trecerea la capitalism nu înseamnă altceva decât supraviețuirea unui regim care se folosește de unul din instrumentele de propagare ale democrației, de capitalism.

Impunerea acestui model naște două observații pertinente. Una este de ordin etic. Se observă o tendință de a impune cu forța acest model acolo unde el nu poate fi impus economic sau pe căi pașnice. Și putem lua ca exemplu situația din fost Iugoslavia sau din lumea arabă. Dogații în primul rând economice a Occidentului, tendinței sale universaliste, caută să i se opună, reaffirmând cu vigoare valoarea propriei culturi, a propriei religii mai ales în lumea islamică.[7] Explicația principală a actualelor conflicte, cu tendință de globalizare, o reprezintă încercarea de impunere a unui anumit mod de viață, fie el occidental, islamic, etc. incluzând domenii economice, sociale, politice, culturale sau chiar religioase. Noile conflicte nu mai au se pare un caracter social, între săraci și bogați, așa cum își imagina Marx, ci capătă un caracter de luptă între etnii, religii sau chiar rase. Această descriere e aplicabilă mai ales acelor, puțini care rezistă sub o formă sau alta procesului de globalizare. Însă cei cuprinși de acest proces, aflați în plină transformare spre un stat global, se confruntă cu o altă problemă majoră, tendințele de dispariție a statului națiune. Se pare că intrăm într-un nou val al istoriei, în care, depășind granițele, fluxurile de bunuri și servicii, investițiile, finanțele și tehnologia creează o nouă piață mondială. Noi trăim acum, în secolul XXI, conform susținătorilor globalizării, nici mai mult, nici mai puțin decât moartea statului național ca actor al puterii, sfârșitul capitalismelor naționale, cu sistemele lor de dezvoltare economică și convergența lor mondială spre stilul anglo-american al economiei de piață.[8] Aceste tendințe economice, atrag după sine și influențe culturale, unele extrem de nefaste. Putem discuta de o cultură McDonalds sau McWorld, o cultură de consum, manipolatoare, antinațională sau postnațională, bine susținută economic și tehnologic.[9] Această cultură are ca principale produse filmele și publicitatea și urmărește o dezvoltare unidimensională a individului ca și manipularea sa. Așa au pătruns la români, de exemplu, sărbătorii care altă dată aparțineau exclusiv lumii anglo-saxone ca Sfântul Valentin sau Halloween.[10]

Astăzi, precum vedem, națiunea a mai început să mai piardă un atribut clasic al său și anume acela al „violentei instituționalizate”, cum o denușește Eugen Ovidiu Chirovici. Această violență face referire de fapt la dreptul statului de a impune cu forța anumite politici în interiorul sau exteriorul său. [11] Și acest control se pierde prin crearea organizațiilor supranaționale, ca paradigmă alternativă la ceea ce înseamnă stat. Iar lucrul acesta este pe deplin vizibil prin crearea Uniunii Europene „Nafta” (uniunea nord-americană formată din SUA, Canada și Mexic) sau Asian (o uniune a statelor asiatice).[12] Formarea acestor blocuri de state ridică însă o altă problemă, ce va urma după ele? Și aici se găsesc în opinia noastră două soluții. Sau viitoarele conflicte la nivel planetar vor fi între aceste organizații sau tendința va fi de reunificare a lor într-un nou guvern mondial. Crearea unei noi conduceri mondiale se va izbi însă de foarte multe probleme. Chiar dacă după modelul european și cei din Nafta vor să introducă o nouă monedă nord-americană, *amero*, să nu uităm totuși un aspect foarte important și statele din America de Nord și cele ale Uniunii Europene se bazează pe o tradiție în primul rând creștină. Să nu uităm că Uniunea Europeană se bazează pe un spirit european, plâsmuit de-a lungul secolelor din moștenirea greacă, romană și creștină. Europa poate deveni așa dar, o comunitate de destin.[13] Peste toate acestea se adaugă și fenomenul globalizării. Astfel, Tiberiu Brăilean definește o nouă paradigmă explicativă a evoluției societății europene. Potrivit acestuia bisericii creștine, pe temelia căreia s-au născut statele medievale, i-a succedat statul națiune și apoi statul global.[14] Modelul adus în discuție este extrem de interesant. În primul rând, marile religii în sine, inclusiv creștinismul, pot fi considerate drept factori ai globalizării. Religia impune un anumit mod de viață, un mod specific de gândire și de obicei nu cunoaște granițe. Creștinismul european a străbătut 2000 de ani de istorie, de la Imperiul Roman la Uniunea Europeană. Acesta a supraviețuit statului națiune și criticilor iluministe, iar acum trebuie să facă față testului globalizării. Statul națiune este din nou un factor care s-a impus ca model al globalizării. Început în Europa, acest model s-a răspândit la nivel mondial, inclusiv cu cea ce presupune existența cetățeanului și drepturile lui. Inclusiv creațiile politice de extremă dreaptă sau stângă au fost luate ca model la nivel mondial. Primul stat comunist apare în Europa, însă modelul acestuia va ajunge în Africa, Asia și America.

Poate că din aceste motive globalizarea dă naștere și la motive de rezistență la ea. Impunerea unui anumit mod de viață, a unui anumit mod de conștientizare a realității duce la rezistență. Era opțiunilor multiple pare a se fi încheiat și globalizarea aduce cu sine dogma că o anumită cale se potrivește tuturor formelor supranaționale, la pierderea identității naționale în fața standardizării culturii vestice. [15] Dispariția lumii bipolare și rămânerea unui singur mare actor mondial în scenă are ca efect impunerea propriului stil de viață și gândire la scară globală. Chiar termenul de cultură națională nu mai este înțeles ca manifestare spirituală ce are loc într-un anumit spațiu definit ce ține de o anumită națiune și spiritualitate, ci este înlocuit fie cu termenul generic de cultură, fie cu cel de cultură universală. La care se adaugă ceea ce trăim astăzi, și anume cultura pieței de consum identificată cu fenomenul americanizării, așa cum apare el descris la John Tomlinson.[16]

În loc de concluzie la această scurtă lucrare aș dori să exprim câteva gânduri în legătură cu România în contextul acestui proces galopant al globalizării. România este prinsă în mai toate organizațiile supranaționale posibile în acest colț de Europa, însă pare că de la o vreme dă semne că rătașește, cel puțin din punctul de vedere al identității sale culturale. Orice stat are un specific cultural care ajută la definirea națiunii sale. La noi la români, acel specific este dat de faptul că suntem singurul popor latin din lume de credință ortodoxă. Deci ortodoxia pare a fi singura șansă de menținere a identității naționale în acest context de schimbări rapide. Trebuie să avem curajul să admitem că cei 2000 de ani de creștinism, un creștinism cu care ne-am născut și noi ca popor, nu pot fi șterși sub nicio formă dintr-o dată, însă globalizarea aduce cu sine un intens proces de laicizare, finalizat în Occident, și care este impus prin varii mijloace în alte zone ale lumii. Creștinismul mai poate fi luat ca exemplu, dacă ținem cont și de faptul că este singurul fenomen socio-cultural care a supraviețuit celor mai multe forme de guvernare, inclusiv dictaturii politice, și deși poate fi acuzat că duce la impunerea unui anumit dogmatism necesar, acesta se pare că va supraviețui și în noul secol. În fostul spațiu comunist din Europa de est, întoarcerea la creștinism este un fenomen normal, dacă ținem cont că jumătate de secol biserica a fost interzisă și criticată de regim.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bari Ioan, *Globalizarea economiei*, Edit. Economică, București, 2005;
2. Brăilean Tiberiu, *Globalizarea. Nenumele nimicului*, Edit. Institutului European, Iași, 2005;
- 3) Chirovici Eugen Ovidiu, *Națiunea Virtuală. Eseu despre globalizare*. Edit. Polirom, Iași, 2001;
- 4) Guillochon Bernard, *Globalizarea. O singură planetă, proiecte divergente*, Edit. Enciclopedia Rao, București, 2003;
- 5) Maziliu Cristinel, *Investigații ale semnificațiilor globalizării*, de pe site-ul: <http://www.globalizarea.com/globalizare-articole-cm01.html>
- 6) Soros George, *Despre Globalizare*, Edit. Polirom, Iași, 2002;
- 7) Tomlinson John, *Globalizare și cultură*, Edit. Amarcord, Timișoara, 2002
- 8) Weiss Linda, *Mitul statului lipsit de putere. Guvernarea economiei în era globalizării*. Edit. Trei, București, 2002.

- [1] Maziliu Cristinel, *Investigații ale semnificațiilor globalizării*, p. 3 de pe site-ul: <http://www.globalizarea.com/globalizare-articole-cm01.htm>
- [2] Guillochon Bernard, *Globalizarea. O singură planetă, proiecte divergente*, Edit. Enciclopedia Rao, București, 2003, p. 10
- [3] Apud Tiberiu Brăilean, *Globalizarea. Numele nimicului*, Edit. Institutului European, Iași, 2005, p. 130
- [4] George Soros, *Despre Globalizare*, Edit. Polirom, Iași, 2002, p. 24
- [5] Ioan Bari, *Globalizarea economiei*, Edit. Economică, București, 2005, p. 31
- [6] Eugen Ovidiu Chirovici, *Națunea Virtuală. Eseu despre globalizare*, Edit. Polirom, Iași, 2001, p. 54
- [7] Tiberiu Brăilean, *op.cit.* p. 149
- [8] Linda Weiss, *Mitul statului lipsit de putere. Guvernarea economiei în era globalizării*, Edit. Trei, București, 2002, p. 209
- [9] Tiberiu Brăilean, *op.cit.*, p. 145
- [10] Eugen Ovidiu Chirovici, *op.cit.*, p. 29
- [11] *Ibidem* p. 46
- [12] Bernard Guillochon, *op. cit.*, p. 30
- [13] Tiberiu Brăilean, *op. cit.*, p. 150
- [14] *Ibidem* p. 141.
- [15] Ioan Bari, *op.cit* p. 63
- [16] Tomlinson John, *Globalizare și cultură*, Edit. Amarcord, Timișoara, 2002, p. 116

Dragoș Huțuleac

hutuleacd@yahoo.com

Universitatea „Ștefan cel Mare” - Suceava

Despre originea, limba și cultura etniei Huțule în contextul Globalizării

Rezumat:

Prezentul studiu se referă la etnia huțulă, poate una dintre cele mai puțin cunoscute minorități etnice din Europa zilelor noastre. Ne propunem ca în paginile acestei lucrări să realizăm o sinteză cât mai edificatoare asupra originii, limbii și a culturii populare huțule, deoarece considerăm că aceste elemente demonstrează în mod clar originalitatea și specificul etnic al acestei populații. Ne propunem în acest articol să trecem în revistă principalele teorii referitoare la etnia huțulă într-un mod cât mai coerent cu puțință, pentru a împărtăși celor interesați informații relevante cu privire la huțuli și locul lor în societatea contemporană. Considerăm acest demers important pentru că, deși populația huțulă este răspândită în România (Bucovina și Maramureș), Ucraina, Slovacia și Polonia, foarte puțină lume știe de existența sa. Acestă lucrare vrea să sublinieze specificul acestei etnii în contextul în care, globalizarea greșit înțeasă, pare să condamne acest neam la uitare.

Cuvinte cheie: etnia huțulă, globalizare, specific național, Huțulșcina

1. Introducere

Europa acestui secol este caracterizată de o unitate construită pe respectul și toleranța față de identitatea națională a fiecărui stat în parte. În acest context, problemele minorităților naționale tind să se rezolve de la sine, beneficiind de un cadru legislativ european care protejează și încurajează afirmarea propriei identități etnice. Cu toate acestea, unele nații par încetul cu încetul să dispară fie din nepăsare, fie din interese politice care momentan ne scapă. În această situație se regăsește și populația huțulă, care încetul cu încetul rămâne doar o denumire din cărțile și studiile de specialitate sau o amintire a celor care s-au dezis de ea, preferând să fie români sau ucraineni, în ciuda faptului că au istorie proprie, limbă proprie și cultură specifică^[1]. Puținele lucrări academice care fac referire la această entitate etnică nu au reușit să influențeze în vreun fel sentimentul naționalist al huțulilor, astfel aceștia s-au contopit cu populațiile majoritare, fiind asimilați în cele din urmă de către acestea. Totuși, trebuie să subliniem și ajutorul dat în acest sens de către autorități (habsburgice, ucrainene, românești) de-a lungul istoriei, începând chiar cu a doua jumătate a secolului XIX, când Curtea Imperială de la Viena a declarat limba ucraineană ca fiind limbă de stat. Din acel moment s-a început „ucrainizarea” etnicilor huțuli prin predarea limbii ucrainene în școlile din satele huțanești ca limbă maternă. Este limpede că odată cu implementarea acestei limbi, etnicii huțuli au luat un contact mai pregnant cu civilizația ucraineană, sistemul de învățământ fiind pus practic sub semnul panslavismului. În aceeași perioadă, istoricii ucraineni încep să se pronunțe în problema Bucovinei prin articole și studii contestatate la adresa românilor, crescând artificial ponderea ucrainenilor, astfel în 1910 procentul acestora ajunge la 38,4% din totalul populației bucovinene, față de 34,4% români. Acest 38,4 % era în fapt un indice fals, deoarece „criteriul apartenenței la o etnie îl forma limba de conversație; la rubrica ucraineni au fost înscrși toți cei care vorbeau și ucraineana, inclusiv românii dintre Prut și Nistru, care, între timp au fost asimilați lingvistic, dar și huțuli sau huțanii, confunđați și înregistrați frecvent tot la ucraineni”^[ii].

În zilele noastre, regulamentul personalului de recensământ prevede ca cetățenii români ce se declară că aparțin etniei huțule să fie centralizați tot la un loc cu etnia ucraineană, procedură care șterge practic dintr-un condei etnia huțulă și crește artificial numărul etnicilor ucraineni, fără a se ști cui folosește acest fals al recensământului.^[iii]

În ciuda acestor tentative, voite sau nu, de ștergere din istorie a neamului huțanesc, considerăm că încă mai putem identifica acest neam pe teritoriul României, împreună cu elementele specifice ce îi caracterizează ființa lăuntrică. E drept că elementele respective sunt „poluate” la ora actuală de interacțiunea cu alți factori sociali, străini de specificul neamului huțul, dar esența lor ne permite să redescoperim farmecul unui popor pe care istoria îl trece pe nedrept în neînțelegere. Se consideră că această Europă se vrea una a națiunilor nedespărțite de graniță, ci doar de identități culturale, dar e clar că huțulii trebuie mai întâi să-și redescopere identitatea din fragmentele risipite între granițele a mai multor țări, pentru a putea îmbrățișa acest principiu. Drept pentru care, considerăm oportună o lucrare prin care să argumentăm științific cine sunt, de unde vin și care este locul acestor etnici în Europa zilelor noastre.

2. Denumire și origine

Cunoscuți de obicei sub numele de „huțuli”, nume provenit din limba ucraineană, sau „huțani” numele românizat al aceluiași etnici, denumirea acestora cere lămuriri suplimentare în vederea clarificării identității a acestui neam. Încă de la început trebuie să subliniem faptul că termenul de huțul nu este agreat de către această populație. Ei consideră această denumire o poreclă atribuită lor din cauza faptului că aceștia au crescut și folosesc încă cai de rasă huțulă, aceștia fiind indispensabili activităților lor curente. Folosirea acestui termen (huțul) pe scară largă, a dus la împănțenirea acestuia și identificarea sa cu

oamenii locului. Percept ca o poreclă, acest termen este evitat de către etnicii respectivi, preferând în schimb să fie considerați „*hârschilude*” adică oamenii muntelui, „*christiani*”- creștini ortodocși, „*ruski liude*” – oameni ruși sau „*verhovenci*” adică locuitorii piscurilor de munte. [iv]

Proveniența etnonimului *huțul* reprezintă o problemă controversată care a fost de obicei analizată concomitent cu originea etnică a acestei populații. În cele ce urmează ne propunem să trecem în revistă principalele teorii referitoare la originea huțurilor, arătând că toți cercetătorii interesați de studierea acestei etnii ne demonstrează că aceștia nu sunt ucraineni 100%, așa cum își doresc autoritățile să-i percepem, ci din contra, reprezintă grupa etnică ucraineană cea mai individualizată lingvistic, psihic și comportamental, antropologic, etnografic și folcloric, filosofic chiar, ce conștientizează acut și își revendică identitatea proprie, percepută ca atare de colectivitățile sociale [v].

Printre cercetătorii care au manifestat interes pentru această etnie, se numără istoricul sucevean Mihai Iacobescu, care în lucrarea sa „Din Istoria Bucovinei”, sintetizează toate opiniile științifice referitoare la această populație, ajungând la concluzia general acceptată de comunitatea științifică cu privire la etnogeneza huțului, că această etnie s-a format prin contopirea mai multor grupuri etnice eterogene: traci, scifi, geto-daci, români, cumani, slavi etc., ajungând să vorbească un subdialect al limbii slave, dar păstrând în limba lor și influențe polone, dar mai ales românești, ca, de pildă: folosirea frecventă a lui *dz* în loc de *z*, terminația *escu* în numeroase nume de persoane, toponime, componente de factură etnografică, vestimentară, antropologică [vi]. De asemenea, tot academicianul bucovinean ne subliniază faptul că istoricii au concluzionat că huțului se aseamănă la vorbă, limbă și unele obiceiuri cu rutenii, dar se deosebesc neîndoiește de aceștia prin fizionomie, elementele romanice din limba lor, religie, port, tradiții și obiceiuri care îi apropie mai mult de români [vii]. În acest sens s-au pronunțat de-a lungul timpului și antropologii J. Weisbach, Izidor Kopernicki, Fedir Vovk, care au demonstrat că datorită izolării geografice specifice, huțului și-au menținut într-o mare măsură puritatea rasei lor, aceștia remarcându-se prin culoarea negricioasă a feței și părul închis la culoare (84% la bărbați și 74% la femei), culoarea ochilor corespunzând culorii pielii (brunetii avind ochi negri sau căprui, iar blonzii – ochi albaștri) menționând că rasa brunetă a început nu demult să se amestece cu cea blondă și că nu a avansat prea departe de la data studiului care a avut loc în 1904 [viii].

Istoricul I. Nistor, susține în cartea sa „Românii și Rutenii în Bucovina”, ediția Academiei Române, din 1915 că aceștia ar fi de fapt ruteni care și-au păstrat nealterată naționalitatea lor până la anul respectivului studiu. Făcând referire la denumirea și originea lor, acesta emite următoarele opinii: „[...] *Așa s-a putut deci întâmpla ca pribegi ruteni din munții moldovenești de la hotarul Galiției să-și păstreze nealterată naționalitatea lor până în momentul de față. Aceștia sunt Huțanii. Unii aduc numele acesta în legătură cu românescul hoț, ceea ce-mi pare prea puțin verosimil. Cuvântul românesc Huțan e o derivare a cuvântului huțul, nume pe care Huțanii și-l dau ei înșiși. De unde vine acest huțul nu se știe. Derivarea de la Uți (Uzi n.n), o semănă cumană, cu care s-a adus în legătură este greu de admis. Numele huțan pare să derive de la un nume topografic, format după analogia lui Moldovan, Ardelean, etc. Patria Huțanilor trebuie căutată în munții Pocuției, de unde aceștia apoi se lășeră asupra munților Bucovinei. Aceștia adăpostiau o populație română foarte rară și de aceea proprietarii acestor munți îi primiau cu drag pe noii oaspeți din Pocuția ruteană. Astfel se strecurară peste hotar azi unul, mâine altul, până ce numărul lor spori la câteva mii de familii. La sălășuirea lor în Moldova, Huțanii vorbeau ruteneste și erau slavi veritabili, astfel că diferențele ipoteze privitoare la originea lor nu ne importă în acest conex. La trecerea lor în Bucovina ei erau slavi, cari se înțelegeau între olaltă într-un dialect malorus sau rutean și pentru acest motiv trebuie să-i considerăm ca ruteni și să cercetăm care era portul nostru față de ei.*” [ix]. Tot el ne arată că s-a încercat să se deducă numele de huțul de la „*Kočuli*” derivat de la „*kočiovati*” care înseamnă „a nomadiza.” [x].

Lingvistul Ioan Pătruț comentând antroponimele „*Uz*”, „*Uzu*”, „*Uza*” și toponimele „*Valea Uzei*”, „*Poiana Uzului*”, „*Pasul Uz*” nu face referire la populația uzilor, dar vede la aceste antroponime forme inițiale cu un „*h*” înainte, pierdut ulterior în cuvintele „*Huzul*”, „*Huzea*”, „*Huza*”. De aici, putem presupune că s-a derivat un antroponim „*Huzul* – *Huțul*” [xi].

O altă explicație a acestei denumiri vine de la legătura făcută între între calul huțul (ținând cont de importanța sa în viața huțanilor) și omul huțul, optându-se la un moment dat asupra cuvintelor „*huțatesia*” sau „*huțatese*” ca termen de proveniență pentru numele etniei, care în ucraineană înseamnă „a sălta în șa”, „a se legăna în șa”. [xii]. În același sens, Suchewicz atribuie atât calului, cât și numelui de huțul o origine turcească (Huțulscena) [xiii].

O altă opinie este cea împărtășită de G. Ivanescu, potrivit căreia etnonimul respectiv este de dată veche, aparținând epocii tribale, autorul ajungând să creadă că la baza numelui se află denumirea tribului slav al ulicilor [xiv].

Potrivit lui Daniel Folkmar și Elnora Cuddeback Folkmar, „*huțului sau guțului, un popor cu fruntea foarte lată din Bucovina, vorbind un dialect rusin, au implantat în mod evident un element mongol peste moștenirea lor ruteană. Acest element ar putea proveni de la uzii sau cumanii deja dispăruți, care au penetrat această regiune în timpuri străvechi, sau ar putea fi de origine daco-română*” [xv].

Trebuie să menționăm aici și o posibilă derivare a termenului huțul de la cuvântul „*huțul*” care provine de la numele cnezului morav *Hejvlo*, pomenit în cronică la S. Bnadke în anul 864, care ar însemna „*om al lui Hejvo*”. În sprijinul acestei posibile origini se găsește și în expresia orală huțanească „*moite Hejlo!*” folosită ca admonestare în momentul în care un copil face o obraznicie mai mică, cu sensul aproximativ de „*hotomanul meu*”, „*șmecherasul meu*”, etc. [xvi].

O teorie nouă despre originea și denumirea huțurilor ne-o oferă Nicolae Macovei care îi consideră daci și daco-români creștinați de către misionarii bizantini din Capadocia și Siria. El își construiește argumentația pe baza unor descoperiri făcute în Rezervația Floristică Răchitișu Tâtarca, unde se găsesc niște blocuri de piatră cu însemne și simboluri creștine care fac referire la o populație *suseana*, adică din părțile de sus sinonimă oarecum cu expresia rusească pe care și-o atribuie huțului, anume *verhovenci* adică locuitorii piscurilor de munte. El arată într-un articol că cel mai vechi și mai des întâlnit toponim din perioada sec. V-VII din zona Bucovinei care corespunde arealului geografic al populației huțule este termenul „*Sus*” cu variantele „*Zuz*”, „*Uz*”, „*Udu*”. Așezarea populației slave pe aceste meleaguri a dus la transformarea termenului de mai sus, împreună cu variantele sale în „*Uf*”, „*Huțu*” pentru ca între secolele XVIII-XIX să se transforme în „*Huțul*” sau „*Huțan*” [xvii].

O altă teorie interesantă ne este oferită de către Laura Profir, în articolul „Aspecte de etnografie și folclor ale comunității huțule”, care consideră că termenul „*huțul*” poate fi lămurit având la bază dicționarul sanscrit, care în componența sa are peste 600 de cuvinte ucrainesti. Astfel, autoarea pleacă de la cuvântul „*Huțulia*” care este format din cuvintele sanscrite „*huțu*” care înseamnă „*zgomot*” și „*lia*” care înseamnă „*curs de apă*”. De aici, autoarea crede că putem interpreta că huțului sunt locuitorii ai zonelor de munte unde se află un curs de râu zgomotos. [xviii].

3. Limba huțulă

Încă de la început trebuie să menționăm că în acest articol nu vom trata pe larg problema limbii huțule, ci ne vom limita la a prezenta ipotezele cele mai răspândite în rândul cercetătorilor cu privire la specificul acesteia, urmând să tratăm amănunțit această problemă într-o lucrare viitoare.

Limba huțulă s-a format în mai multe etape, în decursul istoriei. Ea se deosebește de limba ucraineană atât prin frazeologie cât și prin lexic, la fel cum se deosebește limba ucraineană de rusă și belorusă.

Potrivit lui Vasile Macovei, etapele formării limbii huțule sunt următoarele:

- Daci liberi + goți + neamuri slave + valul hunilor = preromâni, sec IV- V;
- Preromâni + slavi, sec. V- VII = s-a format limba română;
- Româna + slava comună a tverților și ulicilor ce s-au asimilat în Galiția, a condus la formarea limbii prehuțule, sec. IX-X;
- Prehuțula + maghiara + pecenegii + cumani + tătari la care se adaugă poloni, tătari, români, ruteni, moldoveni și români transilvăneni au condus la formarea limbii huțule în Galiția pe Valea Ceremușului, la izvoarele Prutului, Siretului, Sucevei, Bistriței și Tisei;
- În a doua jumătate a sec. XIX, după declararea limbii ucrainene ca limbă de stat, a început demolarea limbii huțule prin ucrainizare, obligând copiii huțurilor să învețe limba ucraineană spunându-li-se că aceasta este limba maternă, învățătorii și profesorii fiind selectați din Galiția și aduși în satele huțule. [xix].

Potrivit lui Pavel Țugu, citându-i pe I. Pătruț, Maria Ștefănescu, E. Bucuța și G. Nimigeanu, limba huțurilor face parte, prin structura ei fonetică și gramaticală, din grupul graiurilor ucrainene carpatice, existând totuși, o particularitate evidentă a acestei limbi care s-a constituit în directă interdependență de convențuire cu populația românească de la care a împrumutat și asimilat un număr mare de cuvinte și

expresii, inclusiv unele influențe fonetice și gramaticale. Aceste realități lingvistice, ne conduc la concluzia că ele nu au fost posibile prin relații interetnice pasagere, ci vorbim mai degrabă de o convențuire româno-ucraineană de durată, pe o anumită arie geografică, în timpuri de stabilitate și interdependență pașnică, între populații care aveau aceleași îndeletniciri și care s-au ajutat reciproc. Având în vedere că toți cercetătorii susțin că grupul etno-lingvistic-etnografic al huțurilor s-a format în vestul Galiției și în Carpații Păduroși, atunci trebuie să admitem existența pe acea arie geografică a unei populații românești statornice cu care ucrainenii din vest au stabilit relații strâns și au convețuit secole de-a rândul, imprimând acestei populații particularități evidente și perene.^[xx]

P. Caraman, citat de I. Pătru în cartea s-a „Fonetica graiului huțul din Valea Sucevei” susține că „el, [graiul huțnesc n.n], abundă în expresii și turnuri românești, dar prezintă, din punct de vedere fonetic, un aspect cu totul distinct în cadrul dialectologiei ucrainene, prin chipul special cum huțului pronunță limba ucraineană, de unde se vede că sunt moștenitori ai unei baze de articulație străină de restul obștei ucrainene și evident, în mod implicit, și ai unei baze psihice străine.”^[xxi] Totuși, Pătru subliniază că această afirmație este una lipsită de dovezi științifice, el considerând că graiul huțul face parte integrantă din grupul graiurilor ucrainene carpatice^[xxii] și ne arată în lucrarea sa că există mai multe graiuri huțule care au împrumutat structuri lingvistice specifice zonei geografice de care aparțin, arătând că graiul din Valea Sucevei nu face altceva decât să completeze tabloul graiurilor huțule, și cu acestea pe a graiurilor carpatice. Tot el consideră că în cercetarea sa nu a găsit nici o trăsătură caracteristică străină de limba ucraineană și că influența românească, deși este cea mai accentuată, nu a alterat sistemul fonetic ucrainean al graiului huțul.^[xxiii]

În schimb, Ioan Răbușapcă ne arată într-un studiu de-al său că putem discuta despre o individualitate etnolinguistică a huțurilor, cărora unii cercetători le atribuie chiar o origine neucraineană și neslavă, făcând referire la opiniile lui F. Vovk, F. Miklosich, O. Broch, K. Kadlec, J. Ianow.^[xxiv] Tot autorul român consideră că limba huțulă, îndeosebi cea poetică, conservă o infinitate de rostiri fonetice, structuri gramaticale și un larg evantai de valențe expresive care conduc spre un studiu al ei prin prisma elementelor comune cu limba ucraineană, dar și a diferențelor specifice față de aceasta, demonstrând astfel că cele două limbi sunt asemănătoare dar nu identice.^[xxv]

Este evident că problemele legate de particularitățile limbii huțule nu se încheie aici, dar ne permitem să prezentăm în loc de concluzie pentru această chestiune opinia d-lui Vasile Gh. Macovei, președinte de onoare și fondator al Uniunii Generale a Asociațiilor Etniei Huțule, care afirmă despre limba huțulă următoarele: „Drept este că atât limba huțulă, cât și cea ucraineană s-au desprins din slava comună, ceea ce face să se asemeze, dar fiecare în parte s-a format pe teritorii diferite, locuite de populații băștinașe diferite, de la care au făcut împrumuturi lingvistice. Astfel, slavii ce au intrat în contact cu dacii liberi și cu alte popoare în curbură Carpaților Nordici au format limba și cultura huțulă. Slavii care au intrat în contact cu popoarele ce au locuit în bazinul fluviului Don și-au format limba și cultura ucraineană”^[xxvi]

4. Portul popular

Datorită convețuirii îndelungate a populației românești cu cea a huțurilor și pentru că, inclusiv la origini, costumele populare ale celor două nații nu erau chiar deosebite, s-a ajuns la o confuzie între costumele populare românești și cele huțule, prin urmare portul popular nu mai poate constitui la ora actuală o trăsătură caracteristică de distincție etnică.^[xxvii] Totuși, bătrânii își amintesc de costumele populare din dimie roșie, specifice huțunești, iar în zilele noastre se mai pot observa unele diferențe dintre portul românesc și cel huțul care țin de elementele de detaliu, motivele ornamentale, compunerea acestora și alegerea gamei cromatice. În acest sens se exprimă și Helvig Maria Formagiui, care analizând cele două tipuri de porturi afirmă despre cel huțul că „Mergând până la identitate pe contur, suprapunându-se aceleași principii de organizare a decorului, încadrându-se perfect trăsăturilor esențiale ale stilului de bază, costumul huțurilor, frecvent în unele sate din Bucovina își evidențiază specificul mai ales în gama cromatică mai vie, bazată pe armonia de roșu și portocaliu. Ca o reminescentă a portului de veche tradiție ieșit din uz în primele decenii ale secolului XX-lea, este costumul bărbătesc din dimie roșie, o manifestare grăitoare a concepției lor decorative.”^[xxviii] Așadar, putem concluziona că nota distinctivă a portului popular huțul este dată de folosirea altor compoziții ornamentale, a altor forme de compunere, altă combinare a motivelor ornamentale și, nu în ultimul rând, de unitatea tonurilor cromatice bazate pe roșu, galben și portocaliu.^[xxix]

Costumul femeiesc huțul se aseamănă îndeaproape cu cel românesc, în consecință nu vom insista asupra lui, doar vom menționa o particularitate a sa specifică care se referă la ornamentul cu mărgelile de sticlă, „astfel spre deosebire de majoritatea compozițiilor ornamentale de pe Țara Românească din Bucovina care par desenate, pictate, decorul de pe cămășile huțule pare dăltuit.”^[xxx]

În schimb, costumul bărbătesc prezintă unele diferențe față de cel românesc. Astfel, cămașa este mai scurtă decât cea românească, are ornamente în jurul „gurii” și este împodobită cu broderii în tonuri specifice huțule: roșu, portocaliu, grenă, conturat cu negru sau cu verde. Pieptarul este bogat în ornamente cu aplicații din piele, perforate și decupate combinate cu motive geometrice și florale în culorile specifice. De asemeni, șumanul nu poate fi confundat cu cel românesc, deoarece este mai scurt și se aseamănă cu haina veche din dimie roșie, fiind ornat cu motive florale cusute pe piept și în jurul gâtului. Despre portul din dimie roșie, specific huțurilor, ne spun mai multe M. Andronic și A. Blănuș, care afirmă următoarele: „Costumul din haină și pantalonii din dimie roșie folosiți în secolul trecut, deosebea pe huțuli de români. Haina acestuia are criul de tip poncho, nu are paze sub braț ci o croială a latului care formează măneca și care se prelungeste într-un fel de pavă. Căminii de pe piept, puternici evazați, sunt împodobiiți cu pampoane de lână colorată. Acest șuman este scurt, depășind cu puțin linia șoldului.

Pantalonul este din aceeași dimie roșie mărginit cu șiret verde și dezpicat jos la gleznă. Ca cingătoare se purta chimirul, în 4-5 cataramă, sau brău de lână peste care se punea o curea îngustă. Huțuli purtau pălării cu gang, în care bătrânii purtau tutun și amnar cu iască”^[xxxi]

Costumul bărbătesc este completat de baltaș, traistă de vânătoare și cornuri pentru praful de pușcă cu curele împodobite cu elemente metalice, iar costumul femeiesc se completează cupoabe în culori vii, mărgelile, corali, toate purtate combinat cu șiruri de podoabe de aramă și lanțuri cu 3-5-7 cruci tot de aramă. Tot aici, se cuvine să amintim că baltașul este nelipsit din costumul popular huțnesc și că, „dincolo de întrebuințarea lui practică, el era un obiect de ceremonial. Bărbații îl purtau la nunți, la sărbători ca semn al bărbăției, al puterii. În zilele noastre, baltașul este considerat marca etnică a huțurilor”^[xxxii]

Despre opinci, putem afirma că sunt tot de tip carpatice, legate cu noițe de piele sau de lână, iar la sărbători se foloseau cel mai adesea cisme cu carâmbi roșii, galbeni sau de culori combinate.

5. Tradiții

Tradițiile unui neam sunt expresia ființei sale lăuntrice, reflectând concepția despre viață a acelei comunități. Obiceiurile practicate cu diferite ocazii corespund, de obicei, cu sărbătorile religioase de peste an și cu evenimentele principale, tot cu caracter religios, ce marchează destinul omenească. Ne referim aici la botez, nunță și înmormântare. Din lipsa spațiului ne vom referi pe scurt doar la obiceiurile practicate de către comunitatea huțulă la sărbătorile de peste an, considerând că acestea ne oferă o perspectivă clară asupra originalității etnice a acestui neam. Pentru a face o distincție clară între populația huțulă și cea ucraineană, vom remarca faptul că primii au fost și sunt ortodocși, creștinizați între anii 600^[xxxiii]-900 cu credința propovăduită de Iisus (adică ei consideră ca nu au mijlocitor între ei și Cel de Sus, mântuindu-se prin sine)^[xxxiv] în timp ce ucrainenii sunt creștinizați abia după anul 988, pe timpul lui Vladimir cel Mare, în rit Bizantin majoritatea fiind greco-catolici (ceea ce presupune că mijlocitorul lui D-zeu pe pământ este conducătorul, regele), care în 1946 au fost integrați cu forța în Biserica Ortodoxă Rusă.^[xxxv] Existând această diferență, evident că și tradițiile diferă între cele două popoare, fără a exclude însă influențele apărute în urma interacțiunii dintre ele. Din acest motiv, putem afirma că tradițiile huțunești se aseamănă mai degrabă cu cele românești decât cele ucrainene.

Astfel, pregătirile pentru Crăciun, încep cu trei zile înainte, iar de sf. Ignat se taie porcul din care se prepară diverse bucate, dintre care menționăm ca preparat specific chișca umplută cu făină de porumb și cimbru. În ajunul Nașterii Domnului, toți ai casei au grijă să nu facă niciun rău și să nu mănânce din picioare pentru ca vitele să nu fete stând în picioare.

Cu colinda se umblă de la Crăciun până la Bobotează, existând inclusiv colinde speciale pentru ultima sărbătoare, organizându-se în mai multe cete de colindători. Ceata bărbaților poartă cu ei o cruce de la biserică, iar textul colindei are ca temă nașterea lui Iisus. Copiii și tinerii formează alte grupuri și au colinde specifice vârstei lor. Tot în această perioadă se umblă cu „Malanca”, care este reprezentată de un grup de mascați, însoții de o vioară care au, de asemeni, propria colindă.

În ajunul Anului Nou, se umblă cu plugușorul care, spre deosebire de plugușorul românesc, nu este urât, ci cântat. Următoarea zi este destinată semănatului, pe care îl practică copiii, care sorocovesc în casă cu

fața către icoane, precum și în jurul csei. Grîul folosit la semănat este strîns mai apoi de către gospodarii casei și amestecat cu boabele ce urmează a fi semănațe în acel an pentru o recoltă bogată. De Iordan se merge la biserică, avînd cu sine o coflă de lemn unde se așează niște busuioc și o cruce mică din lemn, pe care, la întoarcere, stăpînul casei o așează deasupra ușii de la intrare, avînd rol protector.

Ziua Floriilor este marcată cu crenguțe de mesteacăn sau de salcie care sunt sfințite la biserică și apoi puse în casă și în grajd pentru sănătate și fertilitate.

De Paști, ca și românii, huțulii merg la biserică ducînd un coș cu pască, ouă, unt, slanină și carne, iar diferența o face lumînarea pusă în coș, care la huțani este împletită în trei de către gospodina casei și oule, care cel mai adesea sunt inchistrite sau încondeiate [xxxvi]

Arta încondeierii ouălor este extrem de veche la huțulii și este caracterizată de aceleași elemente cromatice și geometrice pe care le-am întîlnit și la portul popular. „*Tehnica închistrării se face cu ceară, vopseli vegetale și chimice folosindu-se chișia acre este confecționată din tablă foarte subțire de alamă. Închistrarea este greu de realizat și are valențe artistice. Operațiunea se face la cald folosind succesiv băi pentru fiecare culoare, crușînd fondul. Folosind un număr mare de culori se realizează un covor ornamental în care predomină geometria*” [xxxvii]

Trebuie să subliniem că această artă, împreună cu folclorul huțulilor, care are un specific aparte, sunt componente distincte a culturii bucovinene, dar din lipsă de spațiu vom reveni asupra acestei chestiuni într-un studiu viitor.

6. Concluzii

Avînd în vedere cele prezentate în paginile anterioare, considerăm că huțulii nu trebuie considerați ucrainenii, ci trebuie găsite soluții pentru conservarea elementelor care îi diferențiază de aceștia, deoarece prin specificul lor nu fac altceva decît să îmbogățească zestrea culturală a Europei. S-a constatat inclusiv antropologic că huțulii au caractere diferite față de ucrainenii, rezultatul studiilor demonstrînd că ei provin din mai multe grupări etnice, apropiindu-se mai mult prin caracteristicile lor, de români, ceea ce a condus la concluzia că la constituirea lor etnică, huțulii au ca fundament origini dacice și apoi românești. Istoria și limba le sunt diferite de cele ale ucrainenilor, așa cum există deosebiri între bielorși, ruși, polonezi, etc. Prin urmare, nu suntem de acord cu originea lor pur ucraineană, susținută de naționalistii ucrainenii care ignoră studiile științifice, probabil cu scopul de a argumenta teza „autohtoniei ucrainene” în Bucovina și nu numai. Prin perpetuarea acestei teorii nu se urmărește decît ucrainizarea în mod artificial al etniei huțule, oriunde trăiește ea acum. Ori această viziune este total lipsită de sens în zilele noastre, cînd Europa contemporană este caracterizată de unitate în diversitate.

Bibliografie:

G. I Martiniuc, *Cîteva informații asupra numelui huțul*, RSV, Iași, vol XXV, nr.3, 1939;

I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, ed. Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1934;

I. Nistor, *Românii și rutenii în Bucovina. Studiu Istoric și statistic*, edițiunea Academiei Române, București, 1915;

I. Pătruț, *Fonetica graiului huțul din valea Sucevei*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1957;

I. Pătruț, *Nume de persoane și nume de locuri românești*, ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984;

Lumea Carpatică, nr. 3, 2000;

M. Iacobescu, *Din Istoria Bucovinei*, ed. Academiei Române, București, 1993;

M. Andronic (redactor) *Pagini din Istoria și Cultura Bucovinei I. Huțulii o minoritate din Bucovina*, editată de Fundația pentru dezvoltarea Societății Civile și Societatea Culturală Ștefan cel Mare – Bucovina, Suceava, 1998;

N. Macovei, *Cine sunt Huțulii sau Dacii de Sus*, publicat în ziarul Magazin, nr. 1137 din 4.IV.2013;

P. Țugu, *Bucovina Istorie și Cultură*, ed. Albatros, București, 2002;

T. Bănățeanu, *Arta populară bucovineană*, ed. Artis, București, 1975;

V. Macovei, *Neamul meu huțul*, Lumea Carpatică, nr. 3, 2000;

V. Macovei, *Huțulii din România nu sunt ucrainenii!*, în ziarul Crai Nou, rubrica Societate, apărut pe 8.07.2010;

Resurse online:

Ioana Iulia Afloarei, *Huțulii din munții Bucovinei*, în revista online Melidonium, www.melidonium.com/2012/05/14/hutulii-din-muntii-bucovinei/, accesat la data de 23.05.2014;

Laura Profir, *Aspecte de etnografie și folclor ale comunității huțule*, în revista Luceafărul, ediția online, la adresa www.luceafarul.net/aspecte-de-etnografie-si-folclor-ale-comunitatii-hutule-1, accesată pe 04.06.2014;

Raluca Brodner, *Ultimii urmași ai dacilor liberi*, ziarul Lumina (variante online), la adresa <http://ziarulumina.ro/reportaj/ultimii-urmasi-ai-dacilor-liberi>, accesat pe 2.02.2014;

ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Greco_Catolică_Ucraineană, accesat la data 03.06.2014, ora 13:45;

[i] I. Pătruț, *Fonetica graiului huțul din valea Sucevei*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1957pg. 9

[ii] Mihai Iacobescu, *Din Istoria Bucovinei*, ed. Academiei Române, București, 1993, pg.12

[iii] V. Macovei, *Neamul meu huțul*, interviu din revista Lumea Carpatică, nr. 3, 2000, pg. 38

[iv] I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, ed. Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1934, pg. 66

[v] Ioan Rebușapcă, *Limba Huțulilor din Bucovina*, în *Pagini din Istoria și Cultura Bucovinei I. Huțulii o minoritate din Bucovina*, redactor Mugur Andronic, editată de Fundația pentru dezvoltarea Societății Civile și Societatea Culturală Ștefan cel Mare – Bucovina, Suceava, pg. 55-56

[vi] George Nimigean, *Huțanii din Bucovina. Studii de geografie umană și etnografie* (teză de doctorat, 1945, manuscris dactilografiat) apud Mihai Iacobescu, *Din Istoria Bucovinei*, ed. Academiei Române, București, pg. 176

[vii] R. F. Kaindl, *Bucovina in Wort und Bild*, apud M. Iacobescu, op. cit. pg. 175..

[viii] Fedir Vovk, apud I. Rebușapcă, op. cit. pg 57

[ix] I. Nistor, *Românii și rutenii în Bucovina. Studiu Istoric și statistic*, edițiunea Academiei Române, București, pg. 30-31

[x] I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*. op. cit. pg.65.

[xi] I. Pătruț, *Nume de persoane și nume de locuri românești*, ed. Științifică și Enciclopedică, București 1984, pg. 27

[xii] G. I Martiniuc, *Cîteva informații asupra numelui huțul*, RSV, Iași, vol XXV, nr.3, 1939, pg. 153-154

[xiii] Ioana Iulia Afloarei, *Huțulii din munții Bucovinei*, revista online Melidonium (www.melidonium.com/2012/05/14/hutulii-din-muntii-bucovinei/), accesat la data de 23.05.2014)

[xiv] G. Ivănescu, apud Mugur Andronic, *Huțulii între istorie și politic*, în *Pagini din Istoria și Cultura Bucovinei I. Huțulii o minoritate din Bucovina*, op.cit. pg. 21.

- [xv] Elnora Cuddeback Folkmar, Daniel Folkmar, Dicționar de rase sau popoare, 1911, pg. 117, apud Raluca Brodner, Ultimii urmași ai dacilor liberi, ziarul Lumina (varianta online), accesat pe 2.02.2014, la dresa <http://ziarullumina.ro/reportaj/ultimii-urmasi-ai-dacilor-liberi>
- [xvi] Din discuțiile purtate cu colonelul Vasile Macovei, din satul Paltinu, com. Vatra Moldoviței, jud. Suceava
- [xvii] Nicolae Macovei, Cine sunt Huțulii sau Dacii de Sus, publicat în ziarul Magazin, nr. 1137 din 4.IV.2013
- [xviii] Laura Profir, Aspecte de etnografie și folclor ale comunității huțule, articol apărut pe 4.02.2013, în revista Luceafărul, ediția online accesată pe 04.06.2014 la dresa www.luceafarul.net/aspecte-de-etnografie-si-folclor-ale-comunitatii-hutule-1
- [xix] V. Macovei, Neamul meu huțul, interviu din revista Lumea Carpatică, nr. 3, 2000, pg. 38
- [xx] Pavel Țugui, Bucovina Istorie și Cultură, ed. Albatros, București, 2002, pg. 15-16
- [xxi] P. Caraman, apud I. Pătruț, op. cit. pag. 9
- [xxii] I. Pătruț, op. cit. pg. 10
- [xxiii] Idem, pg. 80
- [xxiv] I. Răbușapcă, op.cit. pg. 57-58
- [xxv] Idem, pg. 61
- [xxvi] Vasile Gh. Macovei, Huțulii din România nu sunt ucrainenii!, în ziarul Crai Nou, rubrica Societate, apărut pe 8.07.2010
- [xxvii] M. Andronic, A. Blănaru, , în Pagini din Istoria și Cultura Bucovinei I. Huțulii o minoritate din Bucovina, redactor Mugur Andronic, editată de Fundația pentru dezvoltarea Societății Civile și Societatea Culturală Ștefan cel Mare – Bucovina, Suceava, pg.45
- [xxviii] Vasile Gh. Macovei, Huțulii din România nu sunt ucrainenii!, în ziarul Crai Nou, rubrica Societate, apărut pe 8.07.2010, pg. 176
- [xxix] M. Andronic, A. Blănaru, idem
- [xxx] T. Bănățeanu, Arta populară bucovineană, ed. Artis, București, 1975, pg. 332
- [xxxi] M. Andronic, A. Blănaru, op. cit, pg. 47-48
- [xxxii] Gică Iliesi, Huțulii în Bucovina, interviu din revista Lumea Carpatică, nr. 3, 2000, pg. 36
- [xxxiii] Nicolae Macovei, Cine sunt Huțulii sau Dacii de Sus, publicat în ziarul Magazin, nr. 1137 din 4.IV.2013
- [xxxiv] V. Macovei, Un punct de vedere, în Pagini din Istoria și Cultura Bucovinei I. Huțulii o minoritate din Bucovina, redactor Mugur Andronic, editată de Fundația pentru dezvoltarea Societății Civile și Societatea Culturală Ștefan cel Mare – Bucovina, Suceava, pg. 82
- [xxxv] ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Greco_Catolică_Ucraineană (accesat la data 03.06.2014, ora 13:45)
- [xxxvi] M. Andronic, A. Blănaru, op. cit, pg 50-51
- [xxxvii] V. Macovei, Neamul meu huțul, interviu din revista Lumea Carpatică, nr. 3, 2000, pg. 39-40

Dragoș Huțuleac

hutuleacd@yahoo.com

Universitatea „Ștefan cel Mare” - Suceava

Opiniile a trei gânditori români cu privire la spiritualitatea românească

-o perspectivă filosofică-

Rezumat

Acest articol se referă la punctele de vedere pe care Mihai Ținulescu, Constantin-Rădulescu Motru și Mircea Vulcănescu le au cu privire la spiritualitatea românească. În scrierile lor, aceștia au identificat acele elemente specifice neamului românesc, cu ajutorul cărora putem caracteriza cel mai bine felul de a fi al românilor din punct de vedere spiritual.

Scopul acestui studiu este acela de a arăta că spiritualitatea românească permite existența unei filosofii românești autohtone, precum și acela de a reaminti care sunt acele trăsături particulare ce ne definesc ca popor.

Cuvinte cheie: spiritualitate românească, gândire, filosofie, identitate, specific național

Introducere

Filosofia vrea să ofere o concepție cât mai edevărată și obiectivă asupra lumii, eliminând orice reziduu subiectiv, devenind astfel cât mai științifică. Din acest punct de vedere trăsăturile etnice pot deveni un impediment realizarea acestui scop. Așa se explică de ce atunci când într-un sistem se constată existența unei disonanțe logice, aceasta este pusă fie pe seama prejudecăților, fie a tradițiilor specificului național. Totuși, respectivele disonanțe nu trebuie tratate cu superficialitate, ci analizate cu obiectivitate și rigurozitate științifică, în primul rând pentru a le explica cât mai adecvat și în al doilea rând, pentru că ele sunt cele care caracterizează la un moment dat specificul spiritual al unui popor. Asta pentru că fiecare popor în parte are, înafară de tradiții și idiomuri, anumite caractere tipice și personale, anumite modalități de a reacționa în momente speciale, inclusiv anumite modalități de a privi lucrurile și a le exprima.^[2]

Potrivit lui Mircea Florian, filosofia începe a se naționaliza prin sec. XIII-lea prin abordarea unui nou limbaj filosofic, gândit și utilizat cu scopul de a facilita maselor accesul la principiile filosofice pe care s-a clădit revoluția franceză. Prin urmare spre sfârșitul secolului menționat anterior, filosofia „suferă și ea înăruirea principiului independenței naționalităților proclamat de revoluția franceză”^[3]. Astfel „filosofia se particularizează, se concentrează între hotarele naționale în măsura în care națiunile se trezesc la o viață proprie și devin conștiente de trecutul lor. Filosofia veacului al XIX-lea se preface din europeană în națională; de la 1800 întâlnim o filosofie germană, franceză, engleză, italiană, americană, etc.- gândirea se naționalizează. În locul sistemelor de o valoare europeană, filosofia ridică steagul particularismului național, al religiozității, al respectului față de trecut.”^[4]

Avem astfel o filosofie germană caracterizată prin spiritul de sistem, un sistem specific spațiului intelectual german, înafara căruia acesta (sistemul) nu s-ar putea dezvolta. Vorbim aici despre o metafizică germană care îl are ca figură centrală pe Immanuel Kant a cărui viziune filosofică înseamnă adăncime, sinteză, disciplină, sistematizare în care, conform opiniei lui P. Ionescu, dăinuiesc formele pure ale rațiunii, alături de formele pure ale sentimentului și misticii.^[5]

În Anglia întâlnim empirismul, care începe cu F. Bacon, continuă cu J. Locke, G. Berkeley, D. Hume și J. Stuart Mill. Aceast curent filosofic ne dezvăluie caracteristica esențială a poporului englez, respectiv

pasiunea pentru lucrurile concrete.

În America este considerată adevărată orice idee care își dovedește utilitatea, punându-se astfel bazele pragmatismului, curent care este considerat care este specific unui popor cu temperament practic, cum este cel american.[6]

Despre gândirea (filosofică) franceză putem afirma că acesta este caracterizată de claritate, raționalitate, ironie, scepticism, umor, acordarea unui loc important interesului pentru problemele sociale, politice, umane și o libertate nelimitată a gândirii combinate cu o luptă continuă împotriva prejudecăților.[7]

În încercarea sa de a identifica specificul gândirii românești, Alexandru Surdu se întreabă dacă noi, ca popor, avem o modalitate specifică de a suferi și a da glas acestei suferințe în forma metafizicii și descoperă că în clipele grele, de mare încărcare și tensiune lăuntrică, românii ascultă din nou glasul clopotelor, se întorc la religie și clădesc lăcașuri de cult în spiritul locului, considerând că asta definește spiritul românesc și că prin religie/credință acesta se desăvârșește.[8] Rădulescu Motru consideră că putem caracteriza un popor folosindu-ne de elementele etnice ale acestuia și afirmă că „*Etnicul este echilibrul sufletesc și trupesc, pe care un popor îl realizează prin adaptarea sa la mediul geografic. În caracterele lui regăsim influențele climatei și a regiunii pământesti, vecinătățile culturale și dispozițiile rasei, etc., influențe datorite prin natură nu prin forțarea poporului. Etnicul este acumulare, vocația este creare. Pe baza etnicului, ființa românului dobândește dreptul de a figura în muzeul etnografic al omenirii. Dreptul de a participa la viața istorică a omenirii îl dă numai conștiința vocației de român*”[9]

Având în vedere cele menționate mai sus, considerăm că gândirea românească are propriile sale caracteristici ce o particularizează și-i conferă o structură aparte și bine definită în raport cu celelalte curente (tipuri) de gândire. Nu știi dacă putem vorbi despre un *românism filosofic*, dar sigur putem discuta despre o gândire românească originală care, folosindu-se de de propriile instrumente lăuntrice, oferă răspunsuri la marile întrebări ale filosofiei în deplină concordanță cu trăirile ce ne caracterizează ființa neamului. În paginile care urmează, vom apela la o serie de gânditori români ce au fost preocupați să demonstreze existența unui spirit românesc care se reflectă în felul în care trăim, gândim sau muncim. Opiniile lor sperăm să ofere o imagine clară și bine conturată asupra specificului gândirii românești. Considerăm important un asemenea demers deoarece, în plin proces de globalizare, aceste particularități dispar încetul cu încetul. Ori globalizarea nu înseamnă renunțarea la identitate, ci conștiința fiind de propriile noastre caracteristici culturale, să ne folosim de acestea pentru îmbogățirea zestrei culturale a omenirii. Nu în ultimul rând, am căutat să trecem în revistă opiniile respectivelor personalități în ordine cronologică, pentru a arăta felul în care au evoluat opiniile cu privire la felul de a fi a poporului român de-a lungul timpului.

Mihai Eminescu și filosofia românească

Mihai Eminescu este cunoscut ca poet, gazetar și prozator, activitatea sa din domeniul filosofiei fiind trecută pe un loc secund. În fond acesta a studiat timp de 5 ani filosofia la Berlin și Viena, unde audiază cursurile unor filosofi de notorietate, precum H. Bonitz, Th. Vogt sau R. Zimmerman. Evident, nu vorbim aici de crearea unui sistem filosofic sau de creații filosofice personale, ci mai degrabă suntem de acord cu G. Călinescu care consideră că „*Filosof este Eminescu, dar nu pentru atitudinea sa contemplativă a poeziilor, ci pentru velleitățile de metodă pe care i le descoperim în cugetări și care cimentează părțile speculative ale operei*”.[10] Totodată, trebuie să admitem că preocuparea sa pentru exprimarea filosofică în limba română, a condus la crearea limbajului filosofic modern.[11] Confruntându-se cu sărăcia unui vocabular filosofic (și științific) românesc aproape inexistent la acea ora, acesta a fost silit să-l creeze pentru a reuși să traducă din Kant, Hegel sau Schopenhauer. De fapt, Eminescu militează pentru folosirea unui limbaj pe înțelesul tuturor în toate domeniile creației, pentru a se facilita accesul la cultură al maselor. El subliniază acest neajuns al limbajului subliniind că „*Aiurea limba claselor culte era așa deosebită de cea grăită de popor, încât literatura familiei clasei de sus era cu totul inaccesibilă claselor de jos. Urmarea naturală a fost lipsa de circulație a caracterului și științei în toate clasele corpului social, care nu sunt deosebite la cel cult și la cel ignorant decât prin grad, nu prin fel, precum și lipsa de circulație și schimbului de impresii prin o limbă și o literatură comună tuturor, singura care face din populație o națiune.*”[12]

Am insistat pe rolul avut de Eminescu în crearea unui limbaj cultural accesibil, deoarece acesta consideră că în limba unui popor se poate oglindi spiritualitatea neamului respectiv. Referindu-se strict la români, el crede că limba, înclinările oneste și generoase, bunul simț și geniul nativ fac ca poporul român să fie „*deștept, inimos și curat la suflet.*”[13] Tot el subliniază că unitatea neamului românesc este dată de tradiție, moravuri, limbă și că țărâna reprezintă cea mai cea mai pozitivă clasă socială în sensul că păstrează prin limbă și datini unitatea noastră națională. Caracteristicile specifice românești, prin care ne definim ca popor, le explică prin ocupațiile păstorești sub semnul cărora așează universul spiritual al românilor. „*Românii –susține Eminescu – au fost un popor de ciobani; de acolo multe tipuri frumoase, de-acolo cuminția românului care ca cioban a avut multă vreme să se ocupe de el însuși, de acolo limba spornică și plină de figuri, de acolo simțământul adânc pentru frumusețile naturii, prietenia lui cu codrul, cu calul frumos, cu turmele bogate, de acolo povești, cântece, legende, c-un cuvânt, de-acolo un popor plin de originalitate și de-o feciorească putere formată printr-o muncă plăcută, fără trudă.*” [14] Cu alte cuvinte, această îndeletnicire ne-a permis să ne întorcem către noi înșine, să ne analizăm atât ca indivizi cât și ca părți ce compun și fac parte din univers. Concluziile la care am ajuns le-am pus în cântec, în vers, în joc, în bocet, în obiceiuri, tradiții, ritualuri și tot ce ține de cultura populară. Neavând un limbaj științific, aidoma culturilor occidentale, țărâna română a găsit mijloacele proprii de a-și exprima trăirile și constatările metafizice pe care le-a încercat de-a lungul timpului. Eminescu nu face altceva decât să evidențieze prin cele afirmate mai sus aceste aspecte, eliminând astfel problema sincronismului spiritual în raport cu celelalte culturi ale lumii.

În același timp, Eminescu nu se ferește să caracterizeze în mod direct personalitatea românilor, acesta afirmând că românul este un „*om a cărui trăsătură distinctivă e adevărul: inteligent fără viclenie, rău –dacă e rău –fără fățarnicie, bun fără slăbiciune, n-are o cocoșă intelectuală sau fizică ce caută a o ascunde, nu are apucăturile omului slab; îi lipsește acel iz de slăbiciune care precumpănește în fenomenele vieții noastre publice sub forma linsă a bizantinismului și a espeditelor...Toate figurile acelea fățarnice și rele, viclene, fără inteligență, toate acelea câte ascund o duplicitate în espresie, ceva hibrid, nu încap în cadrul noțiunii român.*”[15] Probabil majoritatea celor care citesc citesc afirmația de mai sus consideră că este vorba despre o opinie strict subiectivă, care nu are suport științific. Având în vedere că Mihai Eminescu este considerat omul deplin al culturii românești, ba mai mult, Lucian Blaga admite că există chiar o idee Eminescu care „s-a zămislit sub zodia românești”[16], în timp ce Mircea Eliade consideră că tot ce s-a creat după el stă sub semnul geniului eminescian și că rareori un neam s-a regăsit mai mult în opera unui scriitor arătând că „el ne-a luminat înțelesul și bucuria nenorocului de a fi român”[17]. putem accepta că afirmația poetului național este una întemeiată pe baza unor observații îndelungi și bine cumpănite, care trecute prin filtrul cugetului său s-au cristalizat într-un punct de vedere ce reflectă adevăratul chip lăuntric al neamului nostru.

Evident opinia sa poate fi contestată, dar asta nu înseamnă că nu trebuie promovată atunci când discutăm despre spiritualitatea neamului românesc. Considerăm folositor acestui articol orice punct de vedere care pune în discuție felul de a fi al românilor, indiferent că este sau nu pozitiv.

Constantin Rădulescu Motru și psihologia poporului român

Personalitatea lui C-tin Rădulescu Motru este una foarte complexă și se remarcă în cultura românească ca fiind un conducător cultural în sensul că nu cultivă doar o specialitatea științifică, ci se ocupă de destinul global al culturii naționale, simțindu-se răspunzător față de întreaga orientare a civilizației românești în contextul epocii respective.[18] Acesta se remarcă în epocă ca întemeietor de perioade de specialitate, unde caută să promoveze elita culturală a anilor respectivi. Astfel, în 1905 înființează *Studiul filosofice* care după război își schimbă titulatura în *Revista de filosofie*, apoi editează *Analele de psihologie*, pentru ca în 1937 să înființeze *Jurnalul de psihotehnică*. Tot el este cel care întemeiază *Societatea română de filosofie* unde activează o bună parte din gânditorii de referință ai acelor ani.

Pe plan individual, se remarcă printr-o contribuție deosebit de interesantă și originală în psihologie, dar mai cu seamă în domeniul metafizicii, unde întâlnim două noțiuni specifice filosofului român:

personalitate și energie. Acestea, de-a lungul timpului, cu fiecare lucrare sistematică de-a sa, vor căpăta tot mai multă adâncime și amploare dând naștere unei concepții unitare despre lume și viață ce poartă numele de *personalism energetic*.^[19] Această nouă perspectivă teoretică asupra existenței, constă în afirmarea identității structurale a omului cu lumea. Practic, problema fundamentală a personalismului energetic este aceea a identității conștiinței individuale cu unitatea universului, mai precis încearcă să sublinieze identitatea structurală dintre micro-cosmos și macrocosmos.^[20] Din lipsă de spațiu vom evita să tratăm pe larg în paginile acestui articol noțiunea de personalism energetic, dar vom sublinia că acesta „este socotit ca o percepție filosofică românească, deoarece unifică știința timpului cu credințele tainice izvorâte din experiența neamului românesc întreg.”^[21]

În cele ce urmează, ne vom referi pe scurt la opiniile pe care filosoful român le are cu privire la poporul român, utilizând în demersul nostru afirmațiile pe care acesta le face în lucrările sale ce corepund temei ecetuii articol, cu mențiunea că respectivele cărți au fost scrise având la bază următoarea opinie a autorului român, care consideră că „În Europa, peste tot, popoarele își pun la încercare însușirile sufletești cu care au fost dăruite de la natură, pentru a-și asigura un rol istoric. Astăzi se recunoaște că singura putere de viață istorică a lumii este puterea sufletească. Popoarele cu cele mai puternice caractere sunt cele mai bine înarmate pentru viitor.”^[22]

Prima lucrare la care vom face referire este „*Cultura română și politicianismul*” unde Rădulescu Motru demonstrează că guvernarea acelor ani că a adoptat reforme aflate în neconcordanță cu specificul spiritual autohton și că în loc să „înlesnească dezvoltarea organică a vieții sufletești a poporului nostru (...) din contra, a împiedicat-o și a tulburat-o.”^[23] El consideră că în cultură se pot vedea cel mai bine trăsăturile spirituale ale unui popor și că aceasta reprezintă mediul cel mai propice în care trăsăturile respective pot conlucra, se pot dezvolta și evolua în folosul neamului respectiv. „În ea găsim rezumate toate însușirile caracteristice ale societății, toate creațiunile mari și originale ieșite din sufletul acesteia. Amintirile zilelor trăite, precum și idealurile proiectate în viitor; impresiile venite din lumea externă, precum și cele izvorâte din spontaneitate sufletească, se contopesc în ea ca într-un tot armonios și invizibil. Cultura desăvârșită hotărâște diferențierea permanentă între popoare. Ea este neîndoios cea mai înaltă manifestare a individualității”^[24] Adoptând reforme după modelul țărilor din apus, politicienii acelor vremi au adoptat o politică greșită, îndepărtând românii de individualitatea lor națională. Rădulescu Motru identifică politicul cu regresul spiritual al poporului român, popor care are alte făgașuri lăuntrice decât cele promovate de clasa politică, evoluția acestuia fiind posibilă numai dacă neamul românesc revine la fondul spiritual care îi aparține de drept, fond a cărui apăsare îi întregeste personalitatea. Fără el poporul român, este doar un substitut a ceea ce definește un neam, anume originalitatea propriei ființe.

Despre această „originalitate” vorbește pe larg în cartea sa „*Românismul*”, apărută în 1936, unde acesta identifică trei direcții în care personalitate românilor se acordă în principii cu energiile subtile ale ființei neamului.

Prima direcție se referă la reabilitarea spiritualității creștine, în special a ortodoxismului, considerând că aceasta face parte din structura intimă a personalității poporului român și că dezvoltarea sa ca neam este posibilă doar prin prisma raportării la specificul acestei religii.

A doua direcție face referirea la „reabilitarea tradițiilor și a instituțiilor de baștină în care a trăit poporul român”^[25] aceasta fiind matca sau sursa din care pornește gândirea românească.

Iar a treia direcție pe care se clădește ființa neamului românesc privește „latura biologică și etnică a populației românești. Grijă pentru patrimoniul biologic, pentru sănătatea fizică și morală a populației devine [...] rațiunea de a fi a naționalismului. [...] noul naționalist român privește la starea de fapt a românului și pe realitatea acestei stări își croiește toate planurile de viitor. Nu ceea ce ar fi bine din punct de vedere ideal, ci ceea ce poate în mod real să facă bine. Formează de aci înainte baza politicii sale culturale”^[26]

Adoptând aceste direcții în gândirea cotidiană, se instaurează la nivel de atitudine socială o trăire proprie poporului român, care ar corespunde unei vocații și unui destin național autohton bine determinat în istoria omenirii. De asemenea, personalitatea neamului românesc poate fi caracterizată dacă ne raportăm la aceste constante ce par a însoți neamul românesc de-a lungul istoriei.

Astfel, în „*Psihologia poporului român*” Rădulescu Motru, reușește să identifice acele elemente specifice spiritualității românești și să le scoată în evidență, arătând că populațiile care se ridică la o cultură națională au în ele capacitatea de a-și particulariza experiența istorică în instituții de natură spirituală, instituții care odată înrădăcinate preiau conducerea vieții lor sufletești, reușind ulterior, să dirijeze după normele dictate de voința lor atât manifestările ce țin de factorul ereditar, cât și cele care țin de influența factorului geografic. Tot el subliniază importanța sufletului în cunoașterea unui popor, arătând că există un suflet național ce s-a format din contopirea trăirilor sufletești ale celor din trecut, cu trăirile celor care trăiesc și că această imagine sufletească reprezintă chipul în care ne intrupăm în fața altor neamuri.

Pentru a reda cu fidelitate perspectiva gânditorului român asupra personalității neamului românesc, ne permitem a reda un citat mai lung din lucrarea de mai sus. Prin urmare, românul pare „preocupat de ce vor zice alții; ușurelnic când va trebui să ia hotărâri sub influența mulțimii; religios și naționalist de ochii altora și în genere totdeauna ațâțit cu ochii pe ce vor face alții, românul pare dar a trăi sufletește mai mult cu o conștiință de grup decât cu conștiința sa personală. În conștiința grupului își găsește dânsul pe de-a gata până și cele mai ieftine motive ale vieții sale zilnice. Casa lui este plăcută după obiceiul românesc și nu după gustul său personal; masa lui de asemeni; haina lui, de asemeni; până și mormântul părinților săi de asemeni. Românul nu caută să-și aproprie natura externă cu gândul de a o transforma și de a o diferenția după caracterul persoanei sale, persoana sa nu cere de la natură diferențieri speciale, ci ea se mulțumește cu acelea pe care le-a dobândit obiceiul neamului[...] Fixarea personalității sale, românul nu o caută nici în timp, nici în spațiu[...] Românul când a avut ceva de păstrat, l-a încredințat lumii. El și-a vărsat focul inimii într-o lume tot ca a lui, și a evitat totdeauna să stea de vorbă cu sine însuși, sau să-și sapa gândul pe piatră sau metal. Lumea chemată să-și știe gândul este lumea cu care el stă de vorbă; lumea cu care el poate cânta, juca și munci împreună; este lumea vizibilă lui și care îi absoarbe cu desăvârșire individualitatea.”^[27] Cu alte cuvinte, Motru consideră că sufletul nostru este unul gregar. „Prin suflet gregar, sociologia înțelege altceva decât un suflet solidar. Solidaritatea este opera sacrificiului conștient, pe când gregarismul este o stare impusă prin împrejurări și tradiție.”^[28] Având în vedere condițiile create de istorie, gregarismul este considerat de către autorul roman „cea mai nimerită armă de luptă. Fără acest gregarism nu s-ar fi putut păstra unitatea limbii și a bisericii. Fără el, organizarea politică ar fi fost mai divizată de cum a fost. Gregarismul a oprit diferențierea personalităților și cu aceasta a culturii, dar în schimb el ne-a păstrat întregimea neamului și a slabei culturi românești așa cum era ea.”^[29]

Studiile psiho-sociologice pe care le face Rădulescu Motru, demonstrează preocuparea acestuia pentru cunoașterea specificului spiritualității noastre și al culturii românești, pentru afirmarea acesteia în contextul istoriei universale.^[30] Ca fin observator al evoluției societății, acesta militează pentru transformarea sufletului „gregar” în suflet „solidar”, dar această trecere nu o putem face dacă nu suntem conștienți de noi înșine, de toată profunzimea lumii noastre spirituale în ansamblul ei, pe care trebuie să o acceptăm și cu bune, și cu rele.

Mircea Vulcănescu și dimensiunea românească a existenței

Mircea Vulcănescu este (re)cunoscut în filosofie pentru două contribuții importante aduse acestui domeniu: o serie de teoretizări ce țin de filosofia religiei și promovarea unui proiect filosofic autohton.^[31] În cele ce urmează ne vom axa prezentul studiu pe acele elemente autohtone identificate de Vulcănescu, ce caracterizează filosofia românească, acesta intuind că există în gândirea noastră populară elemente spirituale ce ne transpun într-un spațiu metafizic propriu neamului românesc. Trebuie să spunem încă de la început că această „intuiție” nu este lipsită de suport științific. Mircea Vulcănescu a făcut parte din echipa de sociologi a lui Dimitrie Gusti, care au cercetat lumea satului românesc, fiind considerat cel mai înzestrat discipol al acestuia. Pe durata cercetării sociologice la care a luat parte, a devenit fascinat de realitatea sătească românească, considerând că aceasta conține izvoarele autentice ale vieții noastre românești. Astfel, începe să colecteze date pentru o eventuală construcție cu profil etnic care are la bază înțelepciunea țărănească și limba populară.^[32] Cu acest prilej, gânditorul român observă că filosofia românească se dezvoltă pe direcții ce își au rădăcina în cultura altor neamuri, fără să reflecte constantele gândirii românești.

Totuși, Vulcănescu admite că „sufletul românesc e un lucru complex, produs al unei serii întregi de influențe”^[33] pe care le-a denumit ispite despre care spunea că „nu sunt caractere dominante, pentru că ele nu se manifestă ca existențe depline, ci numai ca veleități, ca tendințe de a depăși, de a ieși din tine pentru a te întregi prin adaosul unei realități din afară, care te subjugă și în care recunoști parcă o

identitate formativă primordială, un fel de întoarcere la izvoare, la echilibrul zărilor inițiale pe care le tulbură elementele de peisaj sufletec”[34] Una dintre ispitele cu care a luat contact sufletul românesc este cea latină, care a condus la unirea religioasă, a determinat opera cronicarilor și a înființat școala latinistă. Altă ispită este cea bizantină, care s-ar caracteriza prin strădania voievozilor de a întemeia și dezvolta statele românești. Apoi urmează cea rusească, care corespunde poporanismului, una franceză identificabilă în spiritul pașoptismului, alta germană, vizibilă prin Eminescu și junimiștii, etc. Totuși, pe lângă toate ispitele enumerate mai sus, mai există una, care nu implică orientarea după un model extern și care reprezintă ceea ce suntem noi, în esența noastră, anume: ispită dacică.[35] Pornind de la aceasta, Vulcănescu consideră că se poate începe construirea unei filosofii românești adevărate, care să corepundă chemărilor interioare ale neamului și să-i aparțină acestuia în mod exclusiv. Pentru că, conchide autorul nostru, dacă „afirmația științifică este e a tuturor și a nimănui (...) filosofia este întotdeauna a cuiva”[36]

În opinia sa, românii au o percepție foarte complexă asupra vieții, remarcând că aceasta este privită ca o înfrățire universală a lucrurilor omenești, cu cele ale firii, ale naturii, creându-se o legătură mitică între aceste elemente, prin prisma cărora românii își explică destinul. Această percepție este posibilă datorită fatului că strămoșii noștri ar fi traci, aceștia fiind cunoscuți ca un neam în piftul căruia bateau două inimi: una care îl lega pe om de glie, de pământ și una care îl făcea frate cu întregul univers.[37]

De asemenea, Voiculescu observă că la români, opoziția dintre masculin și feminin nu are o semnificație strict biologică, limitată doar la ființele vii, ci merge până la miezul existențial al ființei particulare „împrumutând acesteia caracter bărbătesc sau femeiesc în raport cu o anumită tărie sau slăbiciune lăuntrică a ființei”[38]. Astfel pentru român calitatea masculină esențială se identifică cu ideea de lucrare, de acțiune, în timp ce principala însușire feminină pare a fi pasivitatea sau receptivitatea. Din acest motiv, prototipul de bărbat în viziunea neamului nostru este Dumnezeu Tatăl, iar „lumea” ca și „vremea”, în sensul cel mai cuprinzător pe care acești termeni îl pot avea, reprezintă ființa feminină, care prinde chip sub forma Maicii Domnului, privită ca ființă primitoare de Dumnezeu.

Tot el ne arată că ideea de Dumnezeu este una aparte în percepția românilor. Divinitatea nu este o ființă abstractă, o esență imaterială, ci este o ființă reală pe care-o consideră responsabilă pentru toate faptele și întâmplările.[39]

Altă caracteristică a poporului român ar fi, potrivit lui Voiculescu, aceea prin care *existența lucrului* este redată de mentalitatea populară prin *se întâmplă*. Acest „*se întâmplă*” pare a fi atemporal și aspațial sau, cel puțin, timpul prezent și spațiul prezent nu sunt în niciun fel privilegiate. Pe de altă parte, în timp ce pentru gândirea occidentală întâmplarea este un o acțiune, la noi, întâmplarea este mai degrabă rezultatul unei asemenea acțiuni înregistrate de un ins sau lucru, ceva care i s-a întâmplat, o așa zisă *pățanie*. [40]

Din lipsă de spațiu, vom aminti doar că acest gânditor român s-a aplecat și asupra limbajului, a rostirii românești, cautând cuvinte și expresii arhetipale pe care le consideră specifice neamului. Aflăm de la Angela Botez că „expresiile lexicale, cuvintele, afirmațiile românești despre existență pe care le analizează, sunt repere pentru detectarea unei titudini filosofice românilor ca entitate etnică, ca ființă umană.” [41] Una dintre expresiile specifice neamului nostru, căreia Voiculescu îi acordă atenția este „Fie! sau „să fie!” care nu reprezintă cum ar fi normal, o poruncă, ci mai degrabă o consimțire. Cu alte cuvinte, imperativul are un alt înțeles arătând o lipsă de ordine în existență, o nepotrivire. Este exprimarea unui sentiment intuitiv de potrivire organică, de armonie a firii cu ființa[42]. De asemenea a remarcat că în limba noastră, negația se poate conjuga cu afirmația, expresia „ba da!” întărind în mod paradoxal afirmația, în timp ce negarea negației „ba nu!” nu se transformă în afirmație.

În urma cercetărilor pe care le-a făcut, concluzia filosofului român este următoarea „Fiecare popor are lăsată de la Dumnezeu o față proprie, un chip al lui de a vedea lumea și de a răsfrânge pentru alții. Fiecare își face o idee despre lume și despre om, în funcție de dimensiunea în care i se proiectează lui însuși existența.” [43]

Concluzie

Cercetarea noastră a arătat că din punct de vedere spiritual, avem o serie de însușiri specifice care conferă felului nostru de a fi niște trăsături existențiale unice, ce permit identificarea unei filosofii românești originale.

Spiritualitatea românească este una profundă care oferă răspunsuri la principalele întrebări pe care filosofia le ridică, doar că aceste răspunsuri corespund realității contextuale în care s-a format poporul român. Poate nu au claritatea rațională afișată de cultura occidentală, dar reușesc să ofere o explicație a existenței la care românul a rezonat întotdeauna și care a corespuns nevoii sale de cunoaștere.

Dacă occidentalii au trecut lumea prin filtrul minții, noi am trecut-o prin filtrul sufletului care, fie că vrem sau nu să recunoaștem, este mai bine conectat la sensurile subtile pe care existența le are. Că nu am reușit să creăm un sistem filosofic românesc care să ne dea legitimitate în fața culturilor apusene și să ne pună pe picior de egalitate cu ele, nu înseamnă că nu avem o spiritualitate demnă de a fi cunoscută. Înseamnă că ea este încă vie și n-o putem conceptualiza încă, până nu se desăvârșește.

Bibliografie:

- A. Botez, *Un secol de filosofie românească*, București, ed. Academiei Române, 2005
- A. Surdu, *Vocațiile filosofiei românești*, București, ed. Academiei Române, 1998
- C. Rădulescu Motru, *Psihologia poporului român*, București, ed. Paideea, 1999,
- C. Rădulescu Motru, *Românismul*, București, ed. Științifică, 1992
- C. Rădulescu Motru, *Românismul*, București, ed. Științifică, 1992
- C. Schifirneț, *Filosofie și națiune*, București, ed. Albatros, 2003
- D. Ghișe, N. Gogoneață, *Istoria filosofiei românești*, București, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1980,
- D. Huțuleac, *Scurtă introducere în gândirea românească*, Bacău, ed. Rovimed Publishers, 2009
- G. Călinescu, G., *Opera lui M. Eminescu*, 2, ed. a doua, București, ed. Minerva, 1970
- G. Jucan, *Patriotismul eminescian*, Suceava, revista Bucovina literară, nr.1, 2007
- I. Murgeanu, *Eminescu forever*, Suceava, revista Bucovina Literară, 2008, nr. 2-3
- I. Petrovici, *Misiunea Filosofului*, Cluj-Napoca, ed. Grinta, 2004
- L. Blaga, *Trilogia Culturii – Opere*, vol. 9, București, editura Minerva, 1983
- M. Eliade, *Împotriva deznădejzii*, București, ed. Humanitas, 1992
- M. Eminescu, *Adeseori, o lege oarecare...*, în *Opere, vol. XI, București, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1984*
- M. Florian, *Îndrumar în filosofie*, București, ed. Științifică, 1992
- M. Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenței*, ed. Fundației Culturale Române, București, 1991
- M. Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenței*, vol. I, București, ed. Eminescu, 1996
- M.R. Iacobescu, *Inițiere în filosofia modernă*, Suceava, ed. Universității Suceava, 2005
- N. Bagdasar, Scrieri, București, ed. Eminescu, 1988

V. Cernica, *Exerciții fenomenologice asupra filosofiei românești interbelice*, București, ed. Mihai Dascălu Editor, 1999

Bibliografie electronica:

Dan Robert Bișa, *Teoria adevărului în pragmatismul clasic* <http://www.equivalences.org/periodiques/arguments-3/dr-b-pragmatism.pdf>, accesat pe data de 27. 06.2014

Marius Dobre, *Autohtonismul filosofic al lui Mircea Vulcănescu*, accesat pe data de 12. 09. 2014 pe adresa: www.filosofieromaneasca.uv.ro/autohtonismul filosoficalluimirceavulcaneascau.htm

---

[1] Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „SOCERT. Societatea cunoașterii, dinamism prin cercetare”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/132406. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!”

This paper has been financially supported within the project entitled „SOCERT. Knowledge society, dynamism through research”, contract number POSDRU/159/1.5/S/132406. This project is co-financed by European Social Fund through Sectoral Operational Programme for Human Resources Development 2007-2013. Investing in people!”

[2] Petrovici, 2004, p. 241

[3] Florian, 1992, p. 321

[4] ibidem

[5] Ionescu, 2003, p. 249

[6] Bișa, <http://www.equivalences.org/periodiques/arguments-3/dr-b-pragmatism.pdf>, accesat pe data de 27. 06.2014

[7] Iacobescu, 2005, p. 169-170

[8] Surdu, 1998, p. 11-12

[9] Motru, 1992, p. 91

[10] Călinescu, 1970, p. 8

[11] Botez, 2005, p. 41

[12] Eminescu apud Murgeanu, 2008, nr. 2-3, p. 9

[13] Eminescu, apud Jucan, 2007, p. 3

[14] Eminescu, apud Jucan, p. 4

[15] Eminescu, 1984, p. 77

[16] Blaga, 1983, p. 325

[17] Eliade, 1992, p. 55

[Servicii oferite de Webgarden](#)